

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

เมื่อลูกหนี้ตกเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ไม่ว่าจะมาจากความโชคร้ายในการดำเนินกิจการของตัวลูกหนี้ การเป็นหนี้โดยมีเจตนาทุจริตซึ่งการทุจริตนั้นอาจเป็นทั้งความรับผิดทางอาญาและมีความรับผิดทางแพ่ง การเข้าสู่กระบวนการล้มละลายเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้ลูกหนี้มีโอกาสปลดปล่อยหนี้สินของตัวเองแล้วเริ่มต้นชีวิตใหม่ในขณะเดียวกันเจ้าหนี้ก็ได้รับชำระหนี้จากการรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้มาชำระหนี้แก่ตนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นธรรม และไม่น้อยกว่าการบังคับคดีแพ่งสามัญและเนื่องจากกฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการค้าทั้งในภายในประเทศและระหว่างประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายต้นแบบ (Model Law) เพื่อให้ประเทศอื่นๆ นำไปใช้ในการเป็นแนวทางร่างกฎหมายล้มละลายให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันของแต่ละประเทศ ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษากฎหมายล้มละลายตามกฎหมายต้นแบบเกี่ยวกับการล้มละลายข้ามพรมแดนของกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) (Model Law on Cross Border Insolvency) ประกอบกับกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส เปรียบเทียบกับกฎหมายล้มละลายและกฎหมายอื่นๆ ของประเทศไทยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายอันได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พุทธศักราช 2527 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พุทธศักราช 2520

3.1 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายตามกฎหมายต้นแบบเกี่ยวกับการล้มละลายข้ามพรมแดนของกรรมาธิการกฎหมายการค้าระหว่างประเทศแห่งสหประชาชาติ (UNCITRAL) (Model Law on Cross Border Insolvency)

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่า UNCITRAL มีฐานะเป็นองค์กรที่มีการจัดทำต้นแบบกฎหมายล้มละลายโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะจัดให้มีกรอบทางกฎหมาย (Legal Framework) ที่มีประสิทธิภาพสำหรับจัดการกับปัญหาการประสพความยากลำบากทางการเงินของลูกหนี้ โดยมุ่งหวังที่จะให้องค์กรผู้จัดทำกฎหมายหรือองค์กรนิติบัญญัติของแต่ละประเทศได้นำไปใช้อ้างอิงในการจัดทำร่างกฎหมายใหม่ หรือพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและบรรดากฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องที่มีผลไปใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันให้เป็นไปอย่างสมดุลระหว่างความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาลูกหนี้ให้เสร็จสิ้นไปด้วยความรวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ กับประโยชน์ของบรรดาผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้หรือผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ และประโยชน์สาธารณะในภาพรวม ดังนั้น UNCITRAL จึงได้จัดทำกรอบทางกฎหมายล้มละลายตั้งแต่วิธีการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย การบอกกล่าวเจ้าหนี้ทั้งหลายเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการล้มละลาย การยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ และยังสามารถแนะนำมาตรการทางกฎหมายกรณีเจ้าหนี้และหรือเจ้าหนี้ใช้สิทธิไม่สุจริต ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายที่ต้องการให้เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตทั้งหลายได้รับการชำระหนี้อย่างเท่าเทียมกัน และต้องได้รับมากกว่าการบังคับคดีในคดีแพ่ง ในขณะเดียวกันเพื่อให้โอกาสลูกหนี้ซึ่งสุจริตแต่ประสบความโชคร้ายในการดำเนินธุรกิจได้เริ่มต้นชีวิตใหม่ ซึ่ง UNCITRAL ได้เสนอแนะนำมาตรการทางกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายไว้ดังนี้

3.1.1 การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

แนวทางร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ได้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเงื่อนไขการเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย ว่ากฎหมายล้มละลายควรระบุกรณีที่ได้รับอนุญาตให้ยื่นคำขอเริ่มกระบวนการล้มละลาย ซึ่งควรรวมถึงลูกหนี้และเจ้าหนี้ใดๆ ของลูกหนี้นั้นด้วย

3.1.1.1 การยื่นคำขอของลูกหนี้

UNCITRAL มีความเห็นว่ากฎหมายล้มละลายแต่ละประเทศควรระบุให้การดำเนินกระบวนการทางล้มละลายสามารถมีขึ้นได้โดยคำขอของลูกหนี้ หากลูกหนี้สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ในวันที่ถึงกำหนดชำระ หรือลูกหนี้มีหนี้สินเกินกว่ามูลค่าของทรัพย์สิน

3.1.1.2 การยื่นคำขอของเจ้าหนี้

UNCITRAL มีความเห็นว่ากฎหมายล้มละลายควรระบุให้การดำเนินกระบวนการทางล้มละลาย สามารถมีขึ้นได้โดยคำขอของเจ้าหนี้ หากเจ้าหนี้สามารถแสดงให้เห็นได้ว่าลูกหนี้

ไม่สามารถชำระหนี้ได้ในวันที่ถึงกำหนดชำระ หรือลูกหนี้มีหนี้สินเกินกว่ามูลค่าของทรัพย์สิน โดยกฎหมายล้มละลายอาจตั้งข้อสันนิษฐานว่า หากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้หนึ่งครั้งหรือมากกว่านั้น และหนี้ทั้งหมดไม่ตกอยู่ภายใต้การไกล่เกลี่ยหรือหักกลบในจำนวนที่เท่ากับหรือมากกว่าจำนวนหนี้ที่ถูกเรียกครอง ถือว่าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ของตนได้ นอกจากนี้กฎหมายล้มละลายควรระบุถึงกรณีที่ลูกหนี้ยื่นคำขอเริ่มต้นกระบวนการล้มละลายว่าคำขอเริ่มต้นจะทำให้มีการเริ่มกระบวนการล้มละลายโดยอัตโนมัติ หรือศาลจะพิจารณาเขตอำนาจของศาลเอง และพิจารณาว่าลูกหนี้มีคุณสมบัติหรือไม่ อีกทั้งการเริ่มต้นกระบวนการนั้นเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ โดยถ้าไม่เป็นไปตามนั้นก็ให้เริ่มต้นกระบวนการล้มละลายได้ ส่วนการเริ่มต้นตามการยื่นคำขอของเจ้าหนี้นั้น กฎหมายล้มละลายควรบอกกล่าวเป็นการทั่วไป โดยหนังสือบอกกล่าวถึงศาลได้ส่งไปถึงลูกหนี้ ให้ลูกหนี้ได้มีโอกาสที่จะตอบคำขอโต้แย้งคำขอ เห็นชอบกับคำขอ หรือในกรณีการขอชำระบัญชี ให้มีโอกาสร้องขอให้มีการเริ่มกระบวนการฟื้นฟูกิจการ ศาลจะพิจารณาเขตอำนาจศาล และพิจารณาว่าลูกหนี้มีคุณสมบัติหรือไม่ การเริ่มต้นกระบวนการนั้นเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ โดยถ้าไม่เป็นไปตามนั้นก็ให้เริ่มต้นกระบวนการล้มละลายได้ เหมือนกรณีการร้องขอโดยลูกหนี้¹

3.1.2 การบอกกล่าวเจ้าหนี้ทั้งหลายเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการล้มละลาย

แนวทางร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการบอกกล่าวเจ้าหนี้ทั้งหลายเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการล้มละลายไว้ดังนี้

3.1.2.1 กฎหมายล้มละลายควรจะบอกกล่าวเป็นการทั่วไปในกรณีที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอเริ่มกระบวนการล้มละลาย หนังสือบอกกล่าวถึงศาลได้ส่งไปถึงลูกหนี้ โดยในกรณีที่ภูมิลำเนาของลูกหนี้ไม่ปรากฏ หรือไม่สามารถติดต่อได้ กฎหมายทั่วไปอาจกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการมีหนังสือบอกกล่าวในกรณีนั้นๆ

3.1.2.2 กฎหมายล้มละลายควรกำหนดกระบวนการออกหนังสือบอกกล่าวการเริ่มกระบวนการล้มละลายให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าคู่กรณีที่มีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องได้มีโอกาสรับทราบข้อมูลนั้น กฎหมายล้มละลายควรระบุคู่กรณีที่ต้องรับผิดชอบในการส่งหนังสือบอกกล่าว

3.1.2.3 กฎหมายล้มละลายควรระบุให้หนังสือบอกกล่าวการเริ่มกระบวนการล้มละลายถูกส่งไปยังเจ้าหนี้เป็นรายตัว เว้นแต่ศาลจะพิจารณาว่าในสถานการณ์นั้นๆ การบอก

¹ เอกสารประกอบการประชุม. *แนวทางร่างกฎหมายล้มละลายของ UNCITRAL*. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483. หน้า 67 -68.

กล่าวแบบอื่นน่าจะเหมาะสมกว่าซึ่งหน้าที่ในการเตรียมรายชื่อเจ้าหนี้เพื่อการส่งมอบหนังสือบอกกล่าวนั้น เป็นหน้าที่ของผู้แทนในคดีล้มละลาย และลูกหนี้

3.1.2.4 กฎหมายล้มละลายควรระบุว่า หนังสือบอกกล่าวการดำเนินกระบวนการล้มละลายนั้นประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการยื่นคำขอรับชำระหนี้ เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ที่ยื่นขอรับชำระหนี้ขึ้นตอนและข้อกำหนดเรื่องรูปแบบในการยื่นขอรับชำระหนี้ ผลที่ได้รับจากการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามวิธีที่ระบุไว้ และข้อมูลเกี่ยวกับการตรวจสอบคำขอรับชำระหนี้ คำขอให้พักการดำเนินคดี และผลของการดังกล่าว และการประชุมเจ้าหนี้

3.1.2.5 กฎหมายล้มละลายควรกำหนดให้แจ้งคำบอกกล่าวถึงคำสั่งที่หยักคำร้องขอ²

3.1.3 การยื่นคำขอพิสูจน์หนี้

UNCITRAL ได้มีความเห็นว่ากฎหมายล้มละลายควรจะกำหนดให้เจ้าหนี้ผู้ซึ่งประสงค์จะเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ โดยควรระบุมูลหนี้และจำนวนหนี้ และควรลดขั้นตอนปฏิบัติให้เหลือน้อยที่สุด รวมไปถึงควรอนุญาตให้มีการยื่นคำขอรับชำระหนี้โดยใช้วิธีการต่างๆ รวมทั้งทางไปรษณีย์และทางอิเล็กทรอนิกส์ (electronic means)

สำหรับหนี้ที่อาจยื่นขอรับชำระได้นั้น กฎหมายล้มละลายควรกำหนดว่าหนี้ที่อาจยื่นขอรับชำระได้ให้รวมถึงสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ทั้งปวงที่เกิดขึ้นจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของลูกหนี้ ก่อนการเริ่มดำเนินการทางกระบวนการทางล้มละลาย ไม่ว่าจะถึงกำหนดชำระแล้วหรือไม่ ไม่ว่าจะกำหนดจำนวนได้หรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นที่กำหนดได้แน่นอนหรือไม่แน่นอน กฎหมายควรระบุหนี้ที่จะไม่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการทางล้มละลาย เช่น กฎหมายล้มละลายบางฉบับกำหนดว่า หนี้ค่าปรับ เบี้ยปรับและภาษีจะไม่ได้รับผลกระทบโดยกระบวนการล้มละลาย ในกรณีที่หนี้ไม่ได้รับผลกระทบโดยกระบวนการล้มละลาย หนี้ดังกล่าว จะยังคงมีอยู่และไม่นำมารวมไว้กับส่วนใดๆของหนี้ที่ได้รับการปลด

เกี่ยวกับกำหนดระยะเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ แนวทางร่างกฎหมายของ UNCITRAL ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กฎหมายล้มละลายควรกำหนดระยะเวลาที่จะต้องยื่นขอรับชำระหนี้ภายหลังจากวันเริ่มกระบวนการทางกฎหมาย ระยะเวลาดังกล่าวควรเพียงพอให้เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ได้ ในกรณีที่กระบวนการพิจารณาเกี่ยวข้องกับเจ้าหนี้ต่างประเทศ อาจต้องกำหนดระยะเวลาที่ยาวกว่าเพื่ออำนวยความสะดวกในการยื่นขอรับชำระหนี้ นอกจากนี้ควรระบุให้ยื่น

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 68-70.

ขอรับชำระหนี้ในระยะเวลาเริ่มแรกของกระบวนการพิจารณา เพื่อที่ว่าผู้แทนในคดีล้มละลายจะได้รับรู้ถึงหนี้ที่เกี่ยวข้องทรัพย์สินที่มีภาระผูกพันที่ได้รับผลกระทบและมูลค่าของทรัพย์สินและหนี้สินเหล่านั้น³

นอกจากนี้แนวทางร่างกฎหมายของ UNCITRAL ยังได้เสนอแนะถึงผลของการยอมรับคำขอรับชำระหนี้ไว้ว่ากฎหมายล้มละลายควรระบุถึงผลของการยอมรับ รวมทั้งการยอมรับชั่วคราวในหนี้ที่ขอรับชำระ ผลกระทบต่างๆ ซึ่งอาจเป็นกรณีดังต่อไปนี้

- 1) ทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเข้าร่วมฟังกระบวนการพิจารณาและสามารถให้ข้อเท็จจริงในคดี
- 2) เป็นการอนุญาตให้เจ้าหนี้ออกเสียงในที่ประชุมเจ้าหนี้ รวมถึงการอนุมัติแผน
- 3) เป็นการกำหนดลำดับในการรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้
- 4) เป็นการกำหนดจำนวนหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะออกเสียง
- 5) เป็นการอนุญาตให้เจ้าหนี้เข้าร่วมในการจัดจำหน่ายทรัพย์สิน เว้นแต่ในกรณีของการยอมรับหนี้ที่ยื่นขอชำระไว้เป็นการชั่วคราว⁴

เกี่ยวกับผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ UNCITRAL ได้เสนอแนะว่ากฎหมายล้มละลายควรระบุผลที่เกิดขึ้นจากการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนด⁵

3.1.4 มาตรการทางกฎหมายกรณีลูกหนี้ และหรือเจ้าหนี้ใช้สิทธิไม่สุจริต

แนวทางร่างกฎหมายของ UNCITRAL ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

3.1.4.1 กฎหมายล้มละลายควรระบุไว้ว่า กรณีที่คำสั่งให้เริ่มต้นกระบวนการทางกฎหมายต้องกระทำโดยศาล ศาลอาจปฏิเสธคำขอเริ่มต้นกระบวนการทางกฎหมายได้ ซึ่งในกรณีที่เหมาะสมอาจกำหนดค่าเสียหาย หรือบทลงโทษแก่ผู้ยื่นคำขอได้ หากเกิดกรณีศาลไม่มีเขตอำนาจ ลูกหนี้ไม่เข้าเกณฑ์ หรือไม่ตรงตามมาตรฐานสำหรับการเริ่มกระบวนการทางกฎหมาย หรือคำขอนั้นเป็นการใช้กฎหมายในทางที่ไม่ชอบ

3.1.4.2 กฎหมายล้มละลายควรให้อำนาจศาลในการจำหน่ายคดี ถ้าหลังจากมีการเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาแล้ว ศาลเห็นว่า กระบวนการทางกฎหมายล้มละลายนั้นเป็นการนำกฎหมายล้มละลายมาใช้อย่างไม่สมควร หรือลูกหนี้ไม่สมควรมีสิทธิหรือไม่มีองค์ประกอบตามมาตรฐานของการเริ่มต้นกระบวนการพิจารณา ณ เวลาที่ได้เริ่มเข้าสู่กระบวนการ

³ เอกสารประกอบการประชุม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 272-273.

⁴ เอกสารประกอบการประชุม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 275.

⁵ เอกสารประกอบการประชุม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 273.

3.1.4.3 กฎหมายล้มละลายควรระบุว่าในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งยกคำร้องขอศาลสามารถสั่งให้มีการชำระค่าใช้จ่ายและมีมาตรการลงโทษตามที่เหมาะสมกับผู้ยื่นคำร้องขอในการเริ่มต้นกระบวนการ⁶

3.1.5 การปลดจากล้มละลาย

3.1.5.1 ในกรณีที่บุคคลธรรมดาที่มีสิทธิในฐานะลูกหนี้ภายใต้กฎหมายล้มละลาย กฎหมายล้มละลายควรจะได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับการปลดเปลื้องหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนเริ่มดำเนินกระบวนการทางกฎหมายของลูกหนี้เหล่านั้น กฎหมายล้มละลายอาจกำหนดว่าอาจจะไม่มีการปลดเปลื้องหนี้จนกว่าหลังจากที่ระยะเวลาที่กำหนดไว้สิ้นสุดลงภายหลังจากเริ่มกระบวนการทางกฎหมาย ซึ่งในช่วงระยะเวลานั้นลูกหนี้จะต้องให้ความร่วมมือกับผู้แทนในคดีล้มละลาย เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาดังกล่าว ลูกหนี้อาจได้รับการปลดเปลื้องหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้มิได้กระทำการโดยซื่อซจริตและร่วมมือกับผู้แทนในคดีล้มละลายในการชำระหนี้ภายใต้กฎหมายล้มละลาย กฎหมายล้มละลายอาจกำหนดว่าการปลดเปลื้องหนี้จะถูกเพิกถอนได้ในกรณีที่การปลดเปลื้องหนี้ได้กระทำโดยการซื่อซจริต

3.1.5.2 ในกรณีที่กฎหมายล้มละลายกำหนดว่าหนี้บางประเภทไม่สามารถได้รับการปลดเปลื้องได้ หนี้เหล่านั้นควรจะมีให้น้อยที่สุด เพื่อที่จะให้ลูกหนี้สามารถเริ่มธุรกิจได้ใหม่ และหนี้เหล่านั้นควรจะได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายล้มละลาย⁷

เกี่ยวกับมาตรการลงโทษทางอาญาแก่ลูกหนี้ เจ้าหนี้ที่ไม่สุจริตนั้น แนวทางร่างกฎหมายของ UNCITRAL มิได้กล่าวไว้

3.2 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายตามกฎหมายต่างประเทศ

ในการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายซึ่งเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้นมีความจำเป็นต้องศึกษากฎหมายต่างประเทศเพื่อประกอบการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายดังกล่าว โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายต่างประเทศทั้งในส่วนกฎหมายระบบจารีตประเพณี ได้แก่ อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา และยังได้

⁶ เอกสารประกอบการประชุม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 69 - 70.

⁷ เอกสารประกอบการประชุม. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 296.

ทำการศึกษากฎหมายในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อนำมาเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้กับกฎหมายล้มละลายไทย

3.2.1 ระบบกฎหมายจารีตประเพณี

ในส่วนของระบบกฎหมายจารีตประเพณีนั้น ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นกฎหมายต้นแบบของกฎหมายล้มละลายประเทศไทย ประกอบกับกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นกฎหมายต้นแบบของกฎหมายฟื้นฟูกิจการของประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1.1 อังกฤษ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ The Insolvency Act of the United Kingdom 1986 (as amended by the Insolvency Act 2000 and the Enterprise Act 2002) and Insolvency Rules 1986)

1) การเริ่มคดีล้มละลาย

แบ่งเป็น เกณฑ์การเริ่มคดีล้มละลายและบุคคลผู้เริ่มคดี

(1) เกณฑ์การเริ่มคดีล้มละลาย

ในกรณีที่เจ้าหนี้เป็นผู้ยื่นขอให้ลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการล้มละลายนั้นมีหลักเกณฑ์ว่าเมื่อมีเหตุการณ์ตามข้อสันนิษฐานที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ถือว่าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ (Inability to pay his debts)⁸ คือ มีจำนวนหนี้ขั้นต่ำ 750 ปอนด์ ตามมาตรา 267 – 271 และลูกหนี้ไม่มีความสามารถจะชำระหนี้ได้ ตามมาตรา 272⁹ ซึ่งนิยามคำว่า “ไม่สามารถชำระหนี้” (Inability to pay) นั้นมี 2 กรณีคือ

ก. เจ้าหนี้ได้ส่งหนังสือเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือให้ประกันภายในสามสัปดาห์ หรือหากเป็นกรณีที่หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แต่จะครบกำหนดชำระภายในเวลาแน่นอนในอนาคต เจ้าหนี้อาจส่งหนังสือไปเรียกให้ลูกหนี้แสดงให้เห็นที่พอใจว่าเมื่อ

⁸ สุทธิ ศุภนิธย์. (2547). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ระบบกฎหมายล้มละลายในประเทศไทย*

เสนอต่อ สถาบันกฎหมายพัฒนาเศรษฐกิจ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้

จาก:http://lawreform.go.th/lawreform/index.php?option=com_content&task=view&id=291&Itemid=11.

หน้า 106.[2555, 7 สิงหาคม].

⁹ กนก จุลมนต์ (2556). *เอกสารประกอบคำบรรยายชุดที่ 3 วิชากฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ.*

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 1.

ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้จะชำระได้อย่างไร หากภายในสามสัปดาห์ ลูกหนี้ไม่สามารถแสดงให้เห็นเป็นที่พอใจได้แล้ว เจ้าหนี้ก็สามารถยื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ (Statutory Demand) และในบางกรณี กฎหมายเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้อื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายก่อนครบกำหนดสามสัปดาห์ได้ หากปรากฏว่าทรัพย์สินของลูกหนี้จะเสื่อมหรือลดน้อยถอยลงเมื่อครบสามสัปดาห์

ข. การบังคับคดีทางแพ่งในหนี้ของเจ้าหนี้ผู้ยื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายไม่เป็นผล (Unsatisfied Execution)

อย่างไรก็ตาม หากไม่เข้าข้อสันนิษฐานทั้งสองกรณีดังกล่าว เจ้าหนี้อาจยื่นขอให้ลูกหนี้ล้มละลายโดยอ้างเหตุว่าลูกหนี้ล้มละลายโดยอ้างเหตุว่าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้เมื่อถึงกำหนด (Inability to pay his debts when it falls due)

ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นผู้ยื่นขอให้ตนเองล้มละลายนั้น ไม่ว่าลูกหนี้จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล โดยหลักแล้วลูกหนี้ต้องพิสูจน์ต่อศาลว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ได้ (Unable to pay his debts) เท่านั้น โดยมีได้กำหนดจำนวนหนี้ขั้นต่ำ¹⁰

2) การบอกกล่าวเจ้าหนี้ทั้งหลายเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการล้มละลาย

กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานแจ้งการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 4 วัน แต่การกำหนดเวลายื่นคำขอพิสูจน์หนี้ต้องไม่เกิน 4 เดือน นับจากวันที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลาย เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น แต่ในกรณีที่มีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์สินแล้ว ผู้จัดการทรัพย์สินจะเป็นผู้กำหนดเวลายื่นคำขอพิสูจน์หนี้ เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือผู้จัดการทรัพย์สินได้กำหนดระยะเวลาให้เจ้าหนี้อื่นคำขอพิสูจน์หนี้แล้ว จะต้องแจ้งกำหนดเวลาดังกล่าวพร้อมกับส่งแบบคำขอพิสูจน์หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทุกรายของลูกหนี้ที่ทราบ หรือที่มีรายชื่อในบัญชีเจ้าหนี้¹¹

เกี่ยวกับการรับทราบข้อมูลข่าวสารการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายของลูกหนี้นั้น กฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษ ได้วางหลักไว้ว่าในการจัดการประชุมเจ้าหนี้ให้นั้นให้ส่งหนังสือแจ้งเจ้าหนี้ทุกคนที่ปรากฏในบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ทางไปรษณีย์ก่อนวันประชุมเจ้าหนี้ไม่น้อยกว่า 7 วัน และลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา (Gazette) ซึ่งมีลักษณะคล้ายหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ,

¹⁰ สุทธิ ศุภนิธย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 106.

¹¹ ญาณิน นาครณินทร์. *ปัญหาทางกฎหมายในการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย*. (2549). การศึกษาอิสระนิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 65 - 71.

เดลินิวส์ของประเทศไทย แต่ถ้าสำนักงานใหญ่ของหนังสือพิมพ์อยู่ในสกอตแลนด์นอกจากจะลงในหนังสือพิมพ์ ราชกิจจานุเบกษา(Gazette) แล้วยังต้องลงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีก 2 ฉบับ¹²

3) การยื่นคำขอพิสูจน์หนี้

การยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ตามกฎหมายอังกฤษเหมือนกันทั้งในกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยเจ้าหนี้ต้องยื่นขอรับชำระหนี้เข้ามาว่าเป็นหนี้ประเภทที่ขอรับชำระหนี้ในกระบวนการล้มละลายได้หรือไม่ แล้วจะมีการจัดแบ่งลำดับชั้นเจ้าหนี้เพื่อพิจารณาสិทธิในการเข้าประชุมและการออกเสียงในที่ประชุมเจ้าหนี้¹³

โดยกระบวนการยื่นขอรับชำระหนี้ หรือยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้นเริ่มจากเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว เจ้าหนี้จะไม่สามารถฟ้องให้ลูกหนี้รับผิดชอบในมูลหนี้ซึ่งอาจขอพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลายได้ สิทธิของเจ้าหนี้ในการฟ้องร้องบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในคดีแพ่งได้ถูกเปลี่ยนเป็นสิทธิในการขอรับชำระหนี้ หรือสิทธิในการพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลาย (Personal rights are converted into rights of proof) โดยในกฎหมายล้มละลายของอังกฤษกำหนดให้เจ้าหนี้ที่ประสงค์จะได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายสำหรับกำหนดระยะเวลายื่นคำขอพิสูจน์หนี้ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้นกฎหมายมิได้กำหนดระยะเวลาให้เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ไว้แน่นอนตายตัว

4) ผลของการไม่ยื่นคำขอพิสูจน์หนี้

ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้น เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือผู้จัดการทรัพย์ได้กำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอพิสูจน์หนี้แล้ว เจ้าหนี้ที่ไม่ยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ภายในระยะเวลาที่ผู้จัดการทรัพย์กำหนด เจ้าหนี้ดังกล่าวจะยังไม่ถูกตัดสิทธิในการพิสูจน์หนี้ จนกว่าผู้จัดการทรัพย์จะได้มีหนังสือให้เจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้พิสูจน์หนี้มีโอกาสพิสูจน์หนี้เป็นครั้งสุดท้ายก่อนการเฉลี่ยทรัพย์สิน กล่าวคือ ตามหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศอังกฤษนั้น การประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจกำหนดเวลาเจ้าหนี้ทั้งหลายนั้นจะต้องเป็นกำหนดเวลาล่วงหน้าวันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกไม่น้อยกว่า 4 วัน แต่ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งอื่น เมื่อมีการแต่งตั้งผู้จัดการทรัพย์แล้ว ผู้จัดการทรัพย์จะเป็นผู้กำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้ยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ได้มีโอกาสยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เจ้าหนี้ตามกฎหมาย

¹² *Insolvency Act 1986 c.45 Part IV Chapter IV Section 98.* ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://www.legislation.gov.uk>. [2557, 9 ธันวาคม]

¹³ สุทธิ ศุภนิตย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 121.

ล้มละลายของประเทศอังกฤษที่ไม่ได้ยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เจ้าหนี้นั้นก็ยังมีสิทธิยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ได้ในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งต่อไป แต่ถ้าพ้นกำหนดเวลาที่ผู้จัดการทรัพย์กำหนดให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอพิสูจน์หนี้เป็นครั้งสุดท้ายแล้ว เจ้าหนี้ยังไม่มายื่นคำขอพิสูจน์หนี้ภายในระยะเวลาดังกล่าว เจ้าหนี้จะถูกตัดสิทธิในการยื่นคำขอพิสูจน์หนี้ในคดีล้มละลาย และหนี้จะเป็นอันระงับไป ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการชำระสะสางหนี้สินของลูกหนี้¹⁴

5) การปลดจากล้มละลาย

การปลดจากล้มละลายของกฎหมายล้มละลายประเทศอังกฤษได้แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ การปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายโดยอัตโนมัติ (Automatic Discharge) และการปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายโดยคำสั่งศาล ซึ่งการปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายโดยอัตโนมัตินั้นต้องเป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่เคยเป็นบุคคลล้มละลายมาก่อนภายในระยะเวลาสิบห้าปีนับจากการปลดจากการล้มละลายครั้งก่อน โดยกฎหมายกำหนดให้ลูกหนี้ที่ได้รับการปลดดังต้องมีส่วนร่วมในการสะสางหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ในคดีล้มละลายด้วย ทั้งนี้หากลูกหนี้ยินยอมตกลงที่จะนำเงินรายได้ของตนในอนาคต เช่น เงินเดือนบางส่วนเข้าสู่กองทรัพย์สินของตนเพื่อจัดสรรชำระหนี้ให้เจ้าหนี้หลังจากที่ปลดจากล้มละลายไปแล้ว ก็จะมีการทำสัญญาพันธะระหว่างลูกหนี้กับผู้ดูแลผลประโยชน์หรือทรัสต์ซึ้น (Income Payment Undertakings) แต่ถ้าลูกหนี้ไม่สมัครใจยินยอมแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้ลูกหนี้ต้องจัดสรรรายได้หรือรายรับในอนาคตเข้าสู่กองทรัพย์สินของตนด้วย (Income Payment Order)

ส่วนการปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายโดยคำสั่งศาลนั้น จะเป็นกรณีที่ไมเข้าองค์ประกอบการปลดลูกหนี้จากการล้มละลายโดยอัตโนมัติ โดยอาจเป็นกรณีที่ลูกหนี้ล้มละลายโดยทุจริต หรือ ลูกหนี้ที่ไม่ได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดในการล้มละลายอย่างเคร่งครัด โดยลูกหนี้จะได้รับการพิจารณาปลดจากล้มละลายได้เมื่อพ้นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันเริ่มต้นล้มละลาย โดยจะต้องแจ้งเจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้รับชำระหนี้จนเป็นที่พอใจให้เข้าร่วมในการพิจารณาด้วย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องทำรายงานยื่นต่อศาลเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ในการล้มละลายของลูกหนี้ สถานการณ์แวดล้อมในการล้มละลายครั้งนี้และครั้งก่อน จำนวนหนี้ที่เกินกว่าจำนวนทรัพย์สินของลูกหนี้ในการล้มละลายครั้งนี้และครั้งก่อนว่ามากน้อยเพียงใด รายละเอียดในการจัดการทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ รวมทั้งเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สาเหตุของการล้มละลาย ประวัติส่วนตัวของลูกหนี้ที่เป็นเหตุก่อให้เกิดความล้มเหลวทางการเงิน เป็นต้น

¹⁴ ฎาณิน นาครณินทร์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 11. หน้า 65 - 71.

เมื่อศาลพิจารณาจากรายงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และฟังความจากลูกหนี้ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และผู้ดูแลผลประโยชน์หรือทรัสต์แล้ว ศาลมีอำนาจปลดลูกหนี้จากการล้มละลายโดยอาจปลดโดยมีเงื่อนไข หรือไม่มีเงื่อนไข ซึ่งมีข้อแตกต่างกันดังนี้

(1) กรณีปลดจากการล้มละลายแบบมีเงื่อนไข ลูกหนี้จะกลับมามีสถานะเสมือนเป็นคนปกติ แต่ยังมี การควบคุมบางประการอยู่ ได้แก่เงินเดือนและรายได้บางส่วน ของลูกหนี้ยังต้องส่งเข้ากองทรัพย์สินอยู่ ลูกหนี้ต้องมาให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการทำหน้าที่ของผู้ดูแลผลประโยชน์หรือทรัสต์ในการจัดการทรัพย์สินชำระหนี้ที่เหลือ ลูกหนี้ อาจต้องมาตอบคำถามหรือชี้แจงตามที่ศาลเรียกเป็นครั้งคราวในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำ พฤติกรรมทรัพย์สิน รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้ หรือลูกหนี้ของลูกหนี้ด้วย

(2) กรณีปลดจากการล้มละลายโดยไม่มีเงื่อนไข จะมีผลให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากความไร้ความสามารถทั้งหลายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับลูกหนี้ในระหว่างล้มละลาย ไม่ใช่ปลดเฉพาะแต่ในแง่ของทรัพย์สินเท่านั้น ส่วนเจ้าหนี้มีประกันยังคงสามารถบังคับหลักประกันได้ ไม่กระทบต่อการปลดจากการล้มละลาย หากเป็นกรณีปลดจากการล้มละลายก่อนที่จะได้จัดสรรชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เสร็จสิ้น ลูกหนี้ก็หลุดพ้นจากภาวะล้มละลายไปแต่ตัว อย่างไรก็ตาม ลูกหนี้ไม่หลุดพ้นจากหนี้ที่เกิดจากการขอลด รวมถึงหนี้ค่าสินไหมทดแทน ค่าเสียหายส่วนบุคคลและหนี้ที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ในกระบวนการล้มละลาย นอกจากนี้ การปลดลูกหนี้จากการล้มละลายไม่มีผลให้บุคคลอื่นต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกหนี้ เช่นผู้ค้ำประกัน หุ้นส่วน หรือผู้ดูแลผลประโยชน์หรือทรัสต์ร่วมกับลูกหนี้ หลุดพ้นจากความรับผิดชอบร่วมกับลูกหนี้ไปด้วย

อย่างไรก็ตาม ศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งไม่ปลดลูกหนี้จากการล้มละลายก็ได้¹⁵

6) มาตรการลงโทษทางอาญาแก่ลูกหนี้ เจ้าหนี้ที่ไม่สุจริตอันส่งผลให้เจ้าหนี้ที่สุจริตไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

ประเทศอังกฤษมิได้บัญญัติให้การล้มละลายโดยการขอลดเป็นความผิด แต่ได้บัญญัติถึงการกระทำที่เป็นความผิดก่อนและหลังการล้มละลาย ดังนี้

(1) การไม่เปิดเผยทรัพย์สินอย่างเต็มที่ การไม่เปิดเผยเรื่องการจำหน่ายถ่ายเททรัพย์สิน แต่การจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินในทางการค้าปกติไม่มีความผิด¹⁶

¹⁵ สุทธิ ศุภนิศย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 128.

¹⁶ Insolvency Act 1986. Part IX Bankruptcy. Section 353(1)(a)(b),(2). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.iva.co.uk/insolvency_act_1986_bankruptcy_chapter6.asp. [2557,20 พฤศจิกายน].

(2) การปกปิดทรัพย์สิน หนี้สิน ที่ต้องส่งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งได้กระทำในช่วง 12 เดือนก่อนเสนอคำร้องขอให้ล้มละลาย หรือในช่วงระยะเวลาระหว่างเสนอคำร้องขอให้ล้มละลายจนกระทั่งถึงระยะเวลาที่กระบวนการล้มละลายได้เริ่มต้นขึ้น¹⁷

(3) การไม่ส่งมอบบัญชี เอกสาร หรือบันทึกอื่นใดอันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือกิจการ ซึ่งอยู่ในการครอบครองของตนให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือทรัสต์ หรือตามคำสั่งของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือทรัสต์¹⁸

(4) การปกปิด ทำลายบัญชี เอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สิน การทำข้อความอันเป็นเท็จในบัญชี เอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยการกระทำดังกล่าวได้กระทำในช่วงระยะเวลา 12 เดือนก่อนยื่นคำร้องขอให้ล้มละลาย หรือในระหว่างยื่นคำร้องขอให้ล้มละลายจนถึงระยะเวลาที่กระบวนการล้มละลายได้เริ่มต้นขึ้น¹⁹

(5) การทราบว่ามีหนี้ปลอมแต่ไม่แจ้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ การนำค่าใช้จ่ายปลอมมาคำนวณในบัญชี²⁰

ซึ่งผู้กระทำผิดต้องรับโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ดี หากบุคคลล้มละลายพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่ตนกระทำความผิดตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ตนมิได้มีเจตนาฉ้อฉลหรือปกปิด ผู้กระทำก็จะเป็นผู้ผิด²¹

ในการกระทำความผิดดังกล่าวได้มีตัวอย่างคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในคดี R v Taylor ของศาลแผนกคดีอาญา (CA.CRIMINAL DIVISION) ว่า ผู้พิพากษา Wood ลงโทษจำเลยผู้อุทธรณ์ว่า ในกรณีปลอมแปลงเอกสารหรือบัญชีที่เกี่ยวข้องกับกิจการ มีความผิดตาม

¹⁷Insolvency Act 1986. Part IX Bankruptcy. Section 354 (1)(b)(c).(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.iva.co.uk/insolvency_act_1986_bankruptcy_chapter6.asp. [2557,20 พฤศจิกายน].

¹⁸Insolvency Act 1986. Part IX Bankruptcy. Section 355 (1).(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.iva.co.uk/insolvency_act_1986_bankruptcy_chapter6.asp. [2557,20 พฤศจิกายน].

¹⁹Insolvency Act 1986. Part IX Bankruptcy. Section 355(2)(a)(b)(c).(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.iva.co.uk/insolvency_act_1986_bankruptcy_chapter6.asp. [2557,20 พฤศจิกายน].

²⁰Insolvency Act 1986. Part IX Bankruptcy. Section 356(2)(a)(b).(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.iva.co.uk/insolvency_act_1986_bankruptcy_chapter6.asp. [2557,20 พฤศจิกายน].

²¹Insolvency Act 1986. Part IX Bankruptcy. Section 352.(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก http://www.iva.co.uk/insolvency_act_1986_bankruptcy_chapter6.asp. [2557,20 พฤศจิกายน].

มาตรา 355 (2)(a)(b) ลงโทษจำคุก 12 เดือนตามมาตรา 355 (2)(c) และกรณีละเลยไม่ส่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจการ ลงโทษจำคุก 4 เดือน มีความผิดตามมาตรา 355 (3)(a) ลงโทษจำคุก 4 เดือน รวมโทษจำคุก 16 เดือน²²

3.2.1.2 สหรัฐอเมริกา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ ประมวลกฎหมายแห่งสหรัฐอเมริกา บรรพ 11 ว่าด้วยกฎหมายล้มละลาย (United States Code, Title 11 – Bankruptcy or United States Bankruptcy Code) ซึ่งกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นประกอบด้วยหมวด 1, 3, 5, 7, 9, 11, 12, 13 และ 15 รวม 9 หมวด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการล้มละลายหรือชำระบัญชีนั้นอยู่ในหมวดที่ 7²³

โครงสร้างกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย

Chapter 1	General Provisions
หมวด 1	บทเบ็ดเสร็จทั่วไป
Chapter 3	Case Administration
หมวด 3	การบริหารจัดการคดี
Chapter 5	Creditors, the Debtor and the Estate
หมวด 5	เจ้าหนี้, ลูกหนี้ และกองทรัพย์สินของลูกหนี้
Chapter 7	Liquidation
หมวด 7	การล้มละลายหรือกระบวนการชำระกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้
Chapter 9	Adjustment of Debts of a Municipality
หมวด 9	การประนอมหนี้หรือการปรับโครงสร้างหนี้ของเขต (cities) แขวง (counties) หรือองค์การบริหารส่วนตำบลหรือหมู่บ้าน (townships) หรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของรัฐ (instrumentality of a State)
Chapter 11	Reorganization

²²CA.CRIMINAL DIVISION. R v Taylor. 1 October 2010.

²³กนก จุลมนต์ (2556). *เอกสารประกอบคำบรรยายชุดที่ 2 วิชากฎหมายล้มละลายเปรียบเทียบ*.

หมวด 11	การฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้
Chapter 12	Adjustment of Debts of Family Farmer With Regular Annual Income
หมวด 12	การประนอมหนี้หรือการปรับโครงสร้างหนี้ของชาวไร่ ชาวนา หรือชาวประมงที่มีรายได้สม่ำเสมอต่อปี
Chapter 13	Adjustment of Debts of an Individual with Regular Income
หมวด 13	การประนอมหนี้ของบุคคลธรรมดาที่มีรายได้ประจำ
Chapter 15	Ancillary and Other Cross – Border Cases
หมวด 15	กฎหมายล้มละลายข้ามชาติ ²⁴

1) การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย คือการร้องขอให้จัดให้มีการชำระบัญชีทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำออกชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทั้งปวง (Liquidation) โดยในการยื่นคำร้องขอต่อศาลอาจยื่นโดยเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ก็ได้ หากเป็นการยื่นคำร้องขอโดยลูกหนี้ศาลจะสั่งตามที่ร้องขอทันที (Order for Relief) โดยไม่จำเป็นต้องนั่งพิจารณา แต่หากเจ้าหนี้เป็นฝ่ายยื่น ศาลจะกำหนดวันนั่งพิจารณาโดยเร็ว หากพิจารณาแล้วพบว่าไม่มีเหตุใดเหตุหนึ่งคือ ลูกหนี้มีพฤติกรรมไม่ชำระหนี้ใดๆ ตามกำหนดเวลาที่ต้องชำระ โดยหนี้ดังกล่าวมิใช่หนี้ซึ่งเจ้าหนี้นำมาฟ้อง หรือภายใน 120 วันก่อนการยื่นคำขอให้มีการแต่งตั้งผู้ดูแลทรัพย์สิน (Custodian) หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Receiver) หรือตัวแทน (Agent) เข้ามาดูแลหรือครอบครองทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเป็นการบังคับทรัพย์อันเป็นหลักประกันของเจ้าหนี้มีประกัน ศาลจะมีคำสั่งตามที่ร้องขอ

ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นฝ่ายยื่นคำร้องขอจะต้องแสดงรายชื่อเจ้าหนี้และมูลหนี้พร้อมแสดงรายการทรัพย์สินที่ลูกหนี้มีอยู่ (ซึ่งจะระบุว่าทรัพย์สินประเภทใดเป็นทรัพย์สินที่ได้รับยกเว้นไม่ตกอยู่ภายใต้การบังคับคดี) เข้ามาด้วย รวมทั้งชี้แจงรายละเอียดฐานะทางการเงินมาด้วย (จำนวนรายได้ประจำพร้อมระบุแหล่งที่มา)²⁵

2) การบอกกล่าวเจ้าหนี้ทั้งหลายเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการล้มละลาย

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

²⁵ สุทธิ ศุภนิตย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 140.

คดีภายใต้ Chapter 7, 12 และ 13 ในกรณีที่ลูกหนี้ยื่นคำร้องขอให้ตนเองเป็นบุคคลล้มละลายนั้น ลูกหนี้ต้องส่งตารางรายชื่อและที่อยู่ของเจ้าหนี้ลงในแบบฟอร์มราชการหมายเลข 6 รายชื่อเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเรียกร้องจะถูกลงในบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้โดยลูกหนี้ เจ้าหนี้ควรได้รับเอกสารแห่งการเริ่มคดีล้มละลาย วันที่ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกตามกฎหมายล่วงหน้าก่อนการล้มละลายโดยเจ้าหนี้ที่ศาล (Rule 2002) ตั้งแต่ข้ออ้างซึ่งเป็นพยานหลักฐานสำหรับการจัดสรรทรัพย์สินในคดีล้มละลาย, การพิสูจน์หนี้²⁶

3) การยื่นคำขอพิสูจน์หนี้

เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบหนี้ต่อศาลภายใน 90 วัน นับแต่วันกำหนดนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก เว้นแต่เข้าข้อยกเว้น เช่น กรณีเป็นหนี้ตามคำพิพากษา กฎหมายกำหนดให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 30 วัน นับแต่คำพิพากษาถึงที่สุดหรือหนี้ที่เกิดจากการปฏิเสธไม่ปฏิบัติตามสัญญาของผู้ชำระกิจการและทรัพย์สิน กฎหมายกำหนดให้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายในเวลาที่ศาลจะได้อำนาจต่อไป นอกจากนี้หากเจ้าหนี้ที่ศาลเคยมีประกาศแจ้งให้เจ้าหนี้ทราบตั้งแต่ครั้งนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรกว่าเมื่อตรวจสอบเอกสารประกอบคำร้องของลูกหนี้ที่ขอให้ตนล้มละลาย เช่น รายละเอียดทรัพย์สินและหนี้สินของลูกหนี้แล้วปรากฏว่าคดีมีทรัพย์สินไม่พอแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ กรณีจึงไม่มีความจำเป็นที่เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ แต่หากต่อมาปรากฏว่าคดีมีทรัพย์สินพอแบ่งให้แก่เจ้าหนี้ ผู้ชำระกิจการและทรัพย์สินได้แจ้งให้เจ้าหนี้ที่ศาลเพื่อดำเนินการส่งแจ้งประกาศให้เจ้าหนี้ทราบแล้ว ในกรณีนี้ เจ้าหนี้ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายใน 90 วันนับแต่วันที่มีการแจ้งประกาศนั้น (มาตรา 501 และกฎว่าด้วยกระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลาย ข้อ 2002 (e) และข้อ 3002)

เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาให้ถือว่ามิสิทธิได้รับชำระหนี้ทันที เว้นแต่ผู้มีส่วนได้เสียในคดี หรือผู้ชำระกิจการและทรัพย์สินได้แย้งคำขอรับชำระหนี้รายนั้น ซึ่งเป็นผลให้ศาลต้องทำการพิจารณาและชี้ขาดต่อไป แต่ศาลมีอำนาจคำสั่งให้เจ้าหนี้ในหนี้บางประเภทได้รับชำระหนี้ได้ เช่น หนี้ที่มีอาจฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ หรือดอกเบี้ยที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระในวันทีศาลมีคำสั่งให้ชำระกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ เป็นต้น (มาตรา 502)²⁷

²⁶William D. Warren, Daniel J. Bussel. (2009). Eighth edition. *BANKRUPTCY*. University of California. Los Angeles. Page.79.

²⁷ ธิญญาณัฐ ดันติกุล. (2552). *คดีล้มละลายของลูกหนี้บุคคลธรรมดาในประเทศไทยสหรัฐอเมริกา*. ดุลพาห. กรุงเทพฯ. หน้า 91.

4) ผลของการไม่ยื่นคำขอพิสูจน์นี้

เจ้าหนี้มีประกันมีสิทธิยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ แต่ถึงแม้เจ้าหนี้มีประกันจะมีได้ ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนด ก็มีได้กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินหลักประกันแต่อย่างไรใด เพียงแต่เจ้าหนี้มีประกันจะไม่สามารถบังคับกับทรัพย์สินหลักประกันเองได้ตราบใดที่คดียังอยู่ใน ระหว่างการบังคับคดีล้มละลาย เนื่องจากยังติดสถานะพักการบังคับชำระหนี้ (Automatic Stay) เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น แต่เมื่อเจ้าหนี้มีประกันขอรับชำระหนี้เข้ามาแล้ว ก็ย่อมจะได้รับ ชำระหนี้โดยเจ้าหนี้มีประกันเพียงเท่ามูลค่าของทรัพย์สินหลักประกันเท่านั้น ส่วนที่ยังขาดชำระจะ ได้รับชำระหนี้โดยเจ้าหนี้ไม่มีประกัน (มาตรา 506)

สำหรับเจ้าหนี้ที่มีได้ยื่นขอรับชำระหนี้เข้ามาในกำหนดเวลา ก็ยังอาจมีสิทธิได้รับ ชำระหนี้ในคดีได้ หากได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ก่อนจะมีการแบ่งทรัพย์สินให้เจ้าหนี้ทุกรายจนแล้ว เสร็จ โดยอาจได้รับชำระหนี้ในลำดับหลังเจ้าหนี้อื่น ทั้งนี้แล้วแต่เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่

(1) สำหรับหนี้ที่มีบุริมสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนในคดีล้มละลายนั้น ถึงแม้เจ้าหนี้ จะยื่นขอรับชำระหนี้ล่าช้า แต่หากยื่นภายใน 10 วันนับแต่ผู้ชำระกิจการและทรัพย์สินส่งแจ้ง เอกสารสรุปยอดรายงานการจัดการทรัพย์สินฉบับสุดท้ายให้เจ้าหนี้ทราบ หรือนับแต่วันที่ผู้ชำระ กิจการและทรัพย์สินเริ่มแบ่งทรัพย์สินครั้งสุดท้าย แล้วแต่วันใดจะเกิดก่อนย่อมมีสิทธิรับชำระหนี้ ในลำดับหลังหนี้บุริมสิทธิในคดีล้มละลายซึ่งได้ยื่นขอรับชำระหนี้ในกำหนด แต่ในลำดับก่อนหนี้ไม่ มีประกันอื่นที่ไม่มีบุริมสิทธิ

(2) สำหรับหนี้ไม่มีประกันที่ยื่นขอรับชำระหนี้ล่าช้าเพราะเจ้าหนี้ไม่ทราบประกาศ กำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้หรือข้อเท็จจริงในคดี และยื่นมาทันเวลาที่คดียังมี ทรัพย์สินพอชำระหนี้เจ้าหนี้รายนั้นย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้หลังเจ้าหนี้ไม่มีประกันรายอื่นที่ยื่นคำ ขอรับชำระหนี้ในกำหนดแต่อยู่ในลำดับก่อนเจ้าหนี้ที่ไม่มีประกันที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ล่าช้าโดยไม่ แจ้งเหตุขัดข้องดังกล่าวข้างต้น (มาตรา 726)²⁸

กำหนดระยะเวลาภายใน 90 วัน ใช้ไม่ได้กับคดีฟื้นฟูกิจการ แต่กำหนดเวลายื่น หลักฐานการพิสูจน์หนี้อาจขยายได้โดยศาลหากมีเหตุตาม Rule 3003 (c) โดยศาลจะใช้

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 91.

ดุลพินิจในการพิจารณาว่าการยื่นขอรับชำระหนี้ล่าช้านั้นเกิดจากความพลั้งเผลอ หรือให้อภัยได้หรือไม่²⁹

5) การปลดจากล้มละลาย

การปลดจากล้มละลาย (The Discharge in Bankruptcy) ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นหมายความว่า การทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องชำระหนี้บางประเภทที่กฎหมายอนุญาตให้หลุดพ้นจากหนี้ได้

สำหรับเนื้อหาเรื่องการปลดจากล้มละลายเฉพาะที่เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้น มีดังนี้

(1) ผลของคำสั่งปลดจากล้มละลาย

คำสั่งปลดจากล้มละลายเป็นคำสั่งที่มีผลถาวรตลอดไป ห้ามมิให้เจ้าหนี้ทั้งหลายของลูกหนี้ฟ้องร้องบังคับคดีในมูลหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนมีการเข้าสู่กระบวนการล้มละลายและได้รับการปลดจากล้มละลายแล้ว และการปลดจากล้มละลายไม่สามารถปลดหนี้ที่มีประกันได้ ซึ่งหมายถึงเจ้าหนี้มีประกันยังสามารถบังคับเอาทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้อยู่

(2) ระยะเวลาการปลดจากล้มละลาย มีดังต่อไปนี้

ก. เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้สำหรับการยื่นคำร้องขอให้ยกคำร้องขอให้เป็นบุคคลล้มละลาย เนื่องจากเป็นกรณีที่ลูกหนี้อื่นยื่นคำร้องขอให้เป็นบุคคลล้มละลายโดยไม่สุจริต หรือไม่มีเหตุอันควร (Substantial Abuse) และ

ข. เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับกรณียื่นคำคัดค้านไม่ให้มีการปลดจากล้มละลายซึ่งกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาทั้งสองส่วนนี้เหมือนกันคือ 60 วัน นับแต่วันนัดประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก (60 Days following the First Date Set for the 341 Meeting)

การปลดจากล้มละลายเป็นไปโดยผลของกฎหมายเป็นไปโดยอัตโนมัติ (Discharge by Operation of Law or Automatic Discharge) โดยในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ตามกฎรัฐบาลกลางว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีล้มละลายของรัฐบาลกลางนั้น เป็นหน้าที่ของเจ้าหนี้ที่ศาลในการส่งสำเนาคำสั่งปลดล้มละลายของลูกหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของรัฐ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เอกชนเจ้าของสำนวน และทนายความของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (ถ้ามี)

(3) เหตุในการคัดค้านการปลดจากล้มละลายตามมาตรา 727(a) เช่น

²⁹William D. Warren, Daniel J. Bussel. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 26. Page 78.

- ก. ลูกหนี้ที่ยื่นเอกสารเกี่ยวกับการเสียภาษีอากร
 - ข. ลูกหนี้ที่ไม่เข้ารับการอบรมการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงิน (Personal financial management)
 - ค. ลูกหนี้ที่กระทำการโอนหรือซุกซ่อนทรัพย์สินด้วยเจตนาที่จะไม่ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ หรือได้รับชำระหนี้ช้าลงหรือทำการอันเป็นการฉ้อโกงเจ้าหนี้
 - ง. ลูกหนี้ทำลาย ซุกซ่อน สมุด บัญชี หรือเอกสารเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้
 - จ. ลูกหนี้ให้การเท็จในชั้นศาล หรือกระทำนิติกรรมใดอันเป็นการฉ้อฉล
 - ฉ. ลูกหนี้ไม่สามารถชี้แจงเหตุผลที่มีทรัพย์สินสูญเสียบ้างหรือสูญหายเป็นจำนวนมากได้
- (4) หนี้ที่ไม่ได้รับการปลดจากล้มละลายหรือไม่หลุดพ้นแม้ศาลจะมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย (Nondischargeable Liabilities)
- รัฐสภาของประเทศสหรัฐอเมริกาจะพิจารณาจาก ลักษณะของหนี้ และลักษณะการเกิดของหนี้ดังกล่าวว่าเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม (Debt for Willful and Malicious Injury by the Debtor to Another Entity or to the Property of Another Entity) เช่น
- ก. หนี้ภาษีอากร(Certain taxes)
 - ข. หนี้ที่ลูกหนี้ไม่ได้แจ้งไว้ในบัญชีกิจการและทรัพย์สิน
 - ค. หนี้อุปการะหรือค่าเลี้ยงดูสามีหรือภริยาหรือบุตร (Alimony and child maintenance and support obligations)
 - ง. หนี้ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินโดยเจตนา
 - จ. หนี้ค่าปรับที่หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ปรับ
 - ฉ. หนี้กู้ยืมเงินทางการศึกษาจากหน่วยงานของรัฐ (Debts for certain educational benefit overpayments or loans made of guaranteed by governmental unit)
- ช. หนี้ละเมิดที่ลูกหนี้ก่อขึ้นขณะขับรถยนต์ขณะเมาสุรา
 - ซ. หนี้เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์บางประเภท
- (5) เงื่อนไขในการปลดจากล้มละลาย

ก. ศาลจะไม่มีคำสั่งปลดจากล้มละลายตามหมวด 7 อีก หากลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลายตามหมวด 7 หรือหมวด 11 ภายใน 8 ปี ก่อนที่จะมีการยื่นขอให้ล้มละลายหรือฟื้นฟูกิจการในครั้งหลัง

ข. ศาลจะไม่มีคำสั่งปลดจากล้มละลายตามหมวด 7 หากลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายตามหมวด 11 และ 13 ภายใน 6 ปี ก่อนที่จะมีการยื่นขอให้ล้มละลายหรือฟื้นฟูกิจการในครั้งล่าสุด เว้นแต่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ไม่มีประกันเต็มจำนวน หรือ ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้หรือแผนในคดีก่อนเป็นจำนวนร้อยละ 70 ของหนี้ไม่มีประกัน และคำขอประนอมหนี้หรือแผนได้เสนอด้วยความสุจริตและลูกหนี้ได้ใช้ความพยายามอย่างดีที่สุดแล้วในการชำระหนี้ตามคำขอประนอมหนี้หรือแผนปรับปรุงโครงสร้างหนี้

(6) การเพิกถอนคำสั่งปลดจากการล้มละลาย

ศาลอาจมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ตามมาตรา 727 (d)(e) ในกรณีดังต่อไปนี้

ก. ลูกหนี้ไม่สุจริต กระทำการใดอันเป็นการขโมย เพื่อให้ได้รับการปลดจากล้มละลาย

ข. ลูกหนี้ไม่ได้เปิดเผยข้อเท็จจริงว่าลูกหนี้ได้รับหรือมีสิทธิที่จะได้รับทรัพย์สินที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกองทรัพย์สินของลูกหนี้

ค. ลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล

ง. ลูกหนี้ไม่สามารถอธิบายถึงความผิดพลาดในเชิงตัวเลขที่ตรวจพบจากการตรวจสอบบัญชีกิจการของบริษัทหรือไม่มอบเอกสารหรือแจ้งข้อมูลสำคัญตามที่ผู้ตรวจสอบบัญชีร้องขอเพื่อดำเนินการตรวจสอบบัญชี³⁰

6) มาตรการลงโทษทางอาญาแก่ลูกหนี้ เจ้าหนี้ที่ไม่สุจริตอันส่งผลให้เจ้าหนี้ที่สุจริตไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

การกระทำความผิดอาญาในกระบวนการล้มละลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ถูกบัญญัติให้เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญามหวมวที่ 18 บทที่ 9 มาตรา 151 ถึงมาตรา 157 การกระทำความผิดในส่วนนี้มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และปรับไม่เกินสองแสนห้าหมื่น

³⁰ กนก จุลมนต์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 9 – 11.

เหรียญสหรัฐ โดยมีความผิดร้ายแรงในระดับ D (Class D)³¹

ซึ่งในการบัญญัติความผิดที่มีโทษทางอาญาของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นหากมิได้บัญญัติเป็นพิเศษว่าความผิดนั้นๆ ต้องได้รับโทษอย่างไร ก็จะมีโทษจำคุกไว้ด้วย ตัวอักษรซึ่งแสดงถึงระดับความผิดและโทษจำคุกในระดับสูงสุด ซึ่งโทษจำคุกของประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งความผิดและบทลงโทษออกเป็น 9 ระดับดังนี้

- (1) ความผิดร้ายแรงระดับ A มีโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต
- (2) ความผิดร้ายแรงระดับ B มีโทษจำคุกตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป หรือมากกว่า
- (3) ความผิดร้ายแรงระดับ C มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 25 ปี
- (4) ความผิดร้ายแรงระดับ D มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 10 ปี
- (5) ความผิดร้ายแรงระดับ E มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปแต่ไม่ถึง 5 ปี
- (6) ความผิดทางอาญาระดับ A มีโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไปแต่ไม่ถึง 1 ปี
- (7) ความผิดทางอาญาระดับ B มีโทษจำคุกตั้งแต่ 30 วันขึ้นไปแต่ไม่ถึง

6 เดือน

- (8) ความผิดทางอาญาระดับ C มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 วันแต่ไม่เกิน 30 วัน
- (9) ความผิดฐานละเมิด มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 วัน หรือไม่ต้องจำคุกโดย

เจ้าหน้าที่³²

การกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับความไม่สุจริตของลูกหนี้ เจ้าหนี้ จนเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตไม่ได้รับการชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้นได้แก่

- (1) กรณีที่ลูกหนี้ล้มละลายโดยการขอลด

กฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกาบัญญัติ หมวด 18 มาตรา 157 ได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งวางแผน หรือเจตนาวางแผนขโมยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะดำเนินการตามแผน หรือปกปิดแผนนั้น พยายามกระทำการดังต่อไปนี้

ก. ยื่นคำร้องขอให้ล้มละลายภายใต้ Title 11 ซึ่งรวมถึงคำร้องขอให้ล้มละลายโดยขอลดภายใต้ section 303 ของ Title 11

³¹ Stephanie Wickouski. *BANKRUPTCY CRIMES*. 3th. Edition (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.books.google.co.th>. [2557, 24 พฤศจิกายน].

³² U.S.Code Title 18 Part 2 Chapter 227. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.law.cornell.edu>. [2558, 26 มกราคม].

ข. ยื่นเอกสารในกระบวนการภายใต้ Title 11 ซึ่งรวมถึงคำร้องขอให้ล้มละลาย โดยข้อฉลภายใต้ section 303 ของ Title 11

ค. แสดงข้อเท็จจริง กล่าวอ้าง หรือคำมั่นอันเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับ กระบวนการภายใต้ Title 11 อันเป็นเท็จโดยข้อฉล ซึ่งรวมถึงคำร้องขอให้ล้มละลายโดยไม่สมัครใจโดยข้อฉลภายใต้ section 303 ของ Title 11 ไม่ว่าในเวลาใดๆ (ก่อน) หรือหลัง ยื่นคำร้อง ขอให้ล้มละลาย หรือเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่กล่าวอ้างอันเป็นเท็จเพื่อให้คดีได้รับการพิจารณา ภายใต้ Title 11 ดังกล่าว³³

(2) การจำหน่ายจ่ายโอน ปกปิดทรัพย์สิน หนีสินโดยข้อฉลตามมาตรา 152 กรณีที่เป็นการข้อฉล ได้แก่

ก. การปกปิดทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

ข. ทำบัญชีเท็จเกี่ยวกับการล้มละลายใดๆ

ค. ทำเอกสารปลอม เบิกความเท็จในคดีล้มละลาย

ง. สร้างหนี้ปลอม

จ. ข้อฉล รับทรัพย์สินจากลูกหนี้

ฉ. ให้หรือรับสินบนเกี่ยวกับการล้มละลาย

ช. โอน ย้ายทรัพย์สินในคดีล้มละลาย

ซ. ปกปิด ทำลายเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนีสินในคดีล้มละลาย

ซึ่งการกระทำความผิดในหมวดนี้ผู้กระทำต้องรู้และมีเจตนาข้อฉล โดยหน้าที่ พิสูจน์ถึงเจตนาเป็นของจำเลย

เฉพาะในปี ค.ศ.2013 หรือ พ.ศ.2556 มีผู้กระทำความผิดทางอาญาในคดี ล้มละลายถูกจำคุกในเรือนจำสหพันธรัฐ ในอัตราโทษเฉลี่ย 47 เดือน³⁴

3.2.2 ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law)

³³ นราธิป บุญญพานิช. (2554). *การบังคับใช้มาตรการทางอาญาเกี่ยวกับคดีล้มละลาย : ศึกษากรณี ลูกหนี้ที่ต้องรับผิดชอบทางอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. หน้า 96.

³⁴ Federal Bankruptcy Fraud : Title 18, United States Code, Section 152. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://new-york-lawyers.org/lawyer-attorney-2298510.html>. [2557, 24 พฤศจิกายน].

สาธารณรัฐฝรั่งเศส

การบัญญัติกฎหมายล้มละลายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นส่วนใหญ่เน้นไปในแนวทางป้องกันไม่ให้ลูกหนี้กลายเป็นบุคคลล้มละลาย โดยกระบวนการล้มละลายอาจเริ่มต้นที่ที่กิจการของลูกหนี้มีแนวโน้มว่าจะมีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายมีดังต่อไปนี้

3.2.2.1 การเข้าสู่กระบวนการล้มละลาย

ตามกฎหมายล้มละลายแห่งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส การเริ่มต้นคดีล้มละลายและคดีฟื้นฟูกิจการ ใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน คือลูกหนี้ตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ การเริ่มคดีล้มละลายอาจกระทำได้ทันทีเมื่อปรากฏว่าลูกหนี้หยุดประกอบกิจการโดยสิ้นเชิงหรือเป็นที่ชัดเจนว่าไม่สามารถที่จะฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ได้แล้ว

คำว่า “ลูกหนี้ตกอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้” (Cessation de paiement) หมายถึง ความไม่สามารถชำระหนี้ที่ถึงกำหนดชำระแล้วด้วยสินทรัพย์ที่สามารถนำมาชำระหนี้โดยทันทีได้ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการขาดสภาพคล่อง (une absence de disponibilité) หรือการหยุดให้ความช่วยเหลือทางการเงินของธนาคาร (un retrait des soutiens bancaires) โดยการขาดสภาพคล่องนั้นลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัว (insolvable) ทั้งนี้ผู้ร้องขอให้ศาลเริ่มกระบวนการพิจารณาคดีมีหน้าที่ต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่าลูกหนี้ตกอยู่ในสถานะดังกล่าว

ผู้มีสิทธิร้องขอต่อศาลให้เริ่มกระบวนการพิจารณาคดีนั้น โดยหลักแล้วเป็นหน้าที่ของลูกหนี้ในการยื่นคำร้องต่อศาล พร้อมกับยื่นเอกสารทางบัญชีและทางการเงินแสดงผลประกอบการของกิจการ (dépôt de bilan) ภายในกำหนดเวลา 15 วันนับแต่วันที่ลูกหนี้ตกอยู่ในสถานะดังกล่าว นอกจากนี้ เจ้าหนี้ของลูกหนี้และพนักงานอัยการก็สามารถร้องขอต่อศาลให้เริ่มกระบวนการพิจารณาคดีเพื่อฟื้นฟูกิจการลูกหนี้ได้ หรือแม้กระทั่งศาลเองก็มีอำนาจเริ่มกระบวนการดังกล่าวได้เช่นกัน³⁵

3.2.2.2 การบอกกล่าวเจ้าหนี้ทั้งหลายเกี่ยวกับการเริ่มกระบวนการล้มละลาย

³⁵ สุทธิ ศุภนิธย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 178.

เมื่อลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ต้องประกาศคำสั่งให้เจ้าหนี้ทราบใน BODACC ซึ่งเปรียบเทียบกับประกาศราชกิจจานุเบกษาของประเทศไทย³⁶ และลูกหนี้มีหน้าที่ต้องยื่นบัญชีรายชื่อเจ้าหนี้ทั้งหลายของตนที่ตนรับรองพร้อมทั้งจำนวนหนี้ต่อตัวแทนเจ้าหนี้ด้วยซึ่งจะทำให้การตรวจสอบหนี้ของเจ้าหนี้ทั้งหลายเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น³⁷ โดยเจ้าหนี้ที่มีประกันนั้นมีบทบาทปฏิบัติพิเศษสำหรับเจ้าหนี้มีประกันที่มีการจดทะเบียนว่าเจ้าหนี้มีประกันเหล่านี้จะถูกแจ้งถึงกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายอย่างชัดเจน นอกจากนี้เจ้าหนี้ที่มีสัญญาที่มีการจดทะเบียนจะถูกแจ้งถึงกระบวนการล้มละลายด้วย เช่น เจ้าหนี้ตามสัญญาเช่าซื้อ³⁸

3.2.2.3 การยื่นขอรับชำระหนี้ (la déclaration des créances)

การยื่นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้เป็นการแสดงเจตนาที่จะได้รับชำระหนี้จากกระบวนการล้มละลาย โดยหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ได้นั้นต้องเกิดขึ้นก่อนกระบวนการล้มละลาย เว้นแต่หนี้ค้ำจำง ทั้งนี้ตามมาตรา L.622-24 ประมวลกฎหมายพาณิชย์

การยื่นคำขอรับชำระหนี้นั้น เจ้าหนี้จะยื่นเอง หรือผ่านตัวแทนกรณีที่เจ้าหนี้เป็นนิติบุคคล โดยต้องยื่นภายในระยะเวลาจำกัดคือ 2 เดือนนับแต่วันที่ประกาศใน BODACC และภายในระยะเวลา 4 เดือนสำหรับเจ้าหนี้ที่อยู่ในต่างประเทศ ทั้งนี้ตามมาตรา L.622-22 ประมวลกฎหมายพาณิชย์ ระยะเวลาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ในกลุ่มเจ้าหนี้มีประกันและเจ้าหนี้ตามสัญญาที่มีการจดทะเบียนจะยังไม่เริ่มนับจนกว่าจะได้รับแจ้ง (ไม่ใช่ประกาศใน BODACC)³⁹

เมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้แล้ว ตัวแทนเจ้าหนี้จะทำการตรวจสอบหนี้ทั้งหลายต่อหน้าลูกหนี้ (en présence du débiteur) หรือหลังจากที่ได้แจ้งให้ลูกหนี้มาร่วมการตรวจสอบด้วยแล้ว พร้อมด้วยเจ้าพนักงานที่ศาลแต่งตั้งให้รับผิดชอบการบริหารจัดการกิจการลูกหนี้แทนผู้บริหารเดิมและผู้ควบคุมการตรวจสอบ (les contrôleurs) ถ้าได้มีการแต่งตั้งขึ้น ตัวแทนเจ้าหนี้ต้องทำการตรวจสอบหนี้ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ต่ำกว่า 6 เดือนนับแต่วันครบกำหนดเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ และต้องจัดทำบัญชีรายชื่อ

³⁶ *Insolvency Law in France*. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก: <http://www.reedsmith.com/files/Publication/>. [2557,22 ธันวาคม].

³⁷ สุทธิ ศุภนิศย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 179.

³⁸ *Insolvency Law in France*. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 36.

³⁹ *Insolvency Law in France*. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 36.

เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้พร้อมด้วยข้อเสนอของตนให้รับหรือปฏิเสธคำขอรับชำระหนี้รายใด หรือเสนอให้ศาลที่มีอำนาจเหนือหนี้รายใดเป็นผู้พิจารณา และเสนอบัญชีรายชื่อดังกล่าวต่อเจ้าพนักงานที่แต่งตั้ง (le juge commissaire) เพื่อพิจารณาต่อไป

ในกรณีที่ไม่มีบุคคลใดโต้แย้งหนี้รายใด เจ้าพนักงานศาลนั้นจะพิจารณาให้รับคำขอรับชำระหนี้ ซึ่งศาลสั่งยอมรับคำขอรับชำระหนี้มีผลบังคับตามกฎหมาย (l'autorité de la chose jugée) และมีผลเป็นการห้ามมีการโต้แย้งความสมบูรณ์ การมีอยู่ หรือจำนวนแห่งหนี้นั้น แล้วเจ้าพนักงานศาลจะทำการแจ้งให้เจ้าหนี้หรือผู้แทนเจ้าหนี้ทราบ แะเสนอให้เจ้าศาล (le greffier) ทำการประกาศโฆษณาต่อไป อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้ ลูกหนี้ เจ้าพนักงานที่ศาลแต่งตั้งเพื่อช่วยเหลือการบริหารจัดการกิจการลูกหนี้ หรือตัวแทนเจ้าหนี้มีสิทธิโต้แย้งคำสั่งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าพนักงานศาลดังกล่าวต่อศาลอุทธรณ์ได้ ทั้งนี้ภายในกำหนดเวลา 15 วัน นับแต่วันประกาศ

3.2.2.4 ผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้

เดิมกฎหมายในปี ค.ศ.2005 หรือในปี พ.ศ. 2548 การไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ หรือยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันกำหนดมีผลรุนแรงซึ่งเจ้าหนี้อาจสูญเสียหนี้ทั้งหมด จนกระทั่งในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2006 หรือในปี พ.ศ.2549 ได้เปลี่ยนมาเป็นการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันกำหนด ในทางทฤษฎีจะไม่สูญเสียโอกาสในการได้รับชำระหนี้ไปในที่เดียวแต่จะทำให้ส่วนแบ่งในคดีล้มละลายลดลง โดยหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ นั้น แม้ว่าจะเป็นที่ต้องห้ามในคดีล้มละลาย แต่เจ้าหนี้ยังมีสิทธิในมูลหนี้เดิม แม้ว่าหนี้ดังกล่าวจะไม่สามารถได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย แต่เมื่อกระบวนการล้มละลายสิ้นสุดลงเจ้าหนี้ยังมีสิทธิดำเนินการต่อลูกหนี้ได้ในบางกรณีที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันจะไม่ได้รับอะไรเลย แต่มีสิทธิหรือโอกาสซึ่งก็คือรายได้ของลูกหนี้ในอนาคต

ผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้หรือยื่นคำขอรับชำระหนี้เกินกำหนดนั้นมีโทษรุนแรง แต่มีข้อยกเว้นคือยื่นคำร้องขอไปยังผู้พิพากษาซึ่งศาลอาจมีมาตรการบรรเทาการยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทัน โดยคำขอเช่นว่านี้ต้องกระทำภายใน 6 เดือน นับแต่วันประกาศลงใน BODACC และถ้าเป็นเจ้าหนี้ที่มีประกัน ระยะเวลา 6 เดือนจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งกำหนดระยะเวลา 6 เดือนจะขยายเป็น 1 ปี ถ้าเจ้าหนี้ไม่สามารถทราบถึงความมีอยู่แห่งหนี้ในระยะเวลา 6 เดือน เช่น บริษัทลูกหนี้ดำเนินการและปรากฏภายหลังว่าผิดเงื่อนไข เช่นส่งสินค้าไปแล้วชำระครบพร้อม ซึ่งเจ้าหนี้เป็นลูกค้า

เหตุผลที่เจ้าหนี้ยื่นคำร้องต่อศาลกรณียื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ไม่ทันเพื่อให้ได้รับการชำระหนี้คือแสดงหลักฐานว่าลูกหนี้ละเลยไม่เปิดเผยรายชื่อเจ้าหนี้นั้นในรายการเจ้าหนี้⁴⁰

3.2.2.5 การปลดจากล้มละลาย

เมื่อศาลสั่งให้บุคคลธรรมดาเป็นบุคคลล้มละลาย หรือห้ามมิให้เข้าจัดการกิจการทางการค้า ทางช่างฝีมือ หรือทางการเกษตร และนิติบุคคลทั้งหลาย จะมีกำหนดเวลาไว้ด้วยแต่จะต้องไม่ต่ำกว่า 5 ปี ซึ่งในทางปฏิบัติศาลมักจะกำหนดระยะเวลาไว้ประมาณ 5 – 7 ปี และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว บุคคลนั้นย่อมหลุดพ้นจากสถานะของการเป็นบุคคลล้มละลายหรือคำสั่งศาลที่ห้ามบริหารจัดการกิจการนั้นโดยทันที

อย่างไรก็ตาม บุคคลนั้นอาจร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งปลดจากการเป็นบุคคลล้มละลายหรือปลดจากคำสั่งห้ามมิให้บริหารจัดการกิจการก็ได้เมื่อบุคคลนั้นได้มีส่วนร่วมในการชำระหนี้ของกิจการลูกหนี้พอสมควรแล้ว (une contribution suffisante au paiement du passif)⁴¹

3.2.2.6 มาตรการลงโทษทางอาญาแก่ลูกหนี้ เจ้าหนี้ที่ไม่สุจริตอันส่งผลให้เจ้าหนี้ที่สุจริตไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีได้บัญญัติให้การล้มละลายโดยการขอลด การปกปิดข้อมูลและเอกสาร การแจ้งข้อมูลเท็จว่ามีความผิดทางอาญา แต่ได้บัญญัติไว้ใน Commercial Code Article L.654-2 2°ว่า เมื่อกระบวนการชำระกิจการ (De la liquidation judiciaire หรือ The Liquidation Procedure) ได้เริ่มต้นแล้ว บุคคลใดก็ตามที่ระงับไว้ใน มาตรา L.654-1 (ซึ่งได้แก่ผู้ประกอบการพาณิชย์ เกษตรกร ผู้ประกอบวิชาชีพ) จะมีความผิดอาญาตามกฎหมายล้มละลายหากพิสูจน์ได้ว่าเขาได้กระทำการดังต่อไปนี้

- 1) หลีกเลียงหรือทำให้ล่าช้าซึ่งกระบวนการล้มละลาย
- 2) จำพราง หรือปกปิดสินทรัพย์ของลูกหนี้ทั้งหมดหรือบางส่วน
- 3) เพิ่มหนี้โดยขอลด
- 4) ตกแต่งบัญชีหรือทำให้บัญชีสูญหาย

ซึ่งกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าการกระทำนี้ต้องเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายหลังจากลูกหนี้เข้าสู่กระบวนการชำระกิจการก็ถือเป็นความผิด มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน

⁴⁰ *Insolvency Law in France*. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 36.

⁴¹ สุทธิ ศุภนิศย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 8. หน้า 184.

75,000 ยูโร หรือทั้งปรับทั้งจำ โดยโทษเช่นว่านี้ให้ใช้กับผู้สนับสนุนด้วยทั้งนี้ตามมาตรา L.654 – 3 (เดิมมาตรา L.626 – 3)

ตาม มาตรา L.654-4 (มาตราเดิมคือ L.626-4) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหรือผู้สนับสนุนเป็นผู้จัดการในธุรกิจ ให้คำปรึกษาด้านการลงทุน จะเพิ่มโทษเป็นจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 100,000 ยูโร⁴²

3.3 มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการได้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลายของประเทศไทย

ตามกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยนั้น เมื่อลูกหนี้ถูกศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้ทุกรายไม่ว่าจะเป็นเจ้าหนี้เป็นโจทก์ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ที่มีใช้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ทั้งที่มีและไม่มีคดีอยู่ในชั้นศาล ต้องมายื่นคำขอรับชำระหนี้และปฏิบัติตามขั้นตอนที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลายเท่านั้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

3.3.1 กระบวนการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

3.3.1.1 การบอกกล่าวให้ผู้เกี่ยวข้องทราบถึงการเริ่มกระบวนการล้มละลาย

เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำฟ้องคดีล้มละลายไว้พิจารณาแล้วและสั่งให้ออกหมายเรียกลูกหนี้มาให้การ ทำการสืบพยานแล้วมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดหรือยกฟ้องจากนั้นศาลจะแจ้งคำสั่งไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ประกาศโฆษณาคำสั่งนั้นลงในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับในคำโฆษณานั้นให้แสดงถึงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย⁴³

3.3.1.2 หน้าที่ของลูกหนี้เมื่อถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

⁴² *Commercial Code*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.iiiglobal.org>. [2557,23 ธันวาคม 2557].

⁴³ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483. มาตรา 28.

ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องแสดงชื่อ ที่อยู่ รายละเอียดของเจ้าหนี้ทั้งหลายต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อย่างละเอียด ทั้งนี้ตามมาตรา 23 และมาตรา 30 ซึ่งบัญญัติไว้ดังนี้

มาตรา 23 “เมื่อลูกหนี้ได้รับทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนที่อยู่ในความครอบครองให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น”

มาตรา 30 “เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งนั้น ลูกหนี้ต้องไปสาบานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และยื่นคำชี้แจงตามแบบพิมพ์ว่า ได้มีส่วนร่วมกับผู้ใดหรือไม่ ถ้ามีให้ระบุชื่อและตำบลที่อยู่ของห้างหุ้นส่วนและผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมด

(2) ภายในเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งนั้น ลูกหนี้ต้องไปสาบานต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแบบพิมพ์ แสดงเหตุผลที่ทำให้มีหนี้สินล้นพ้นตัว สินทรัพย์ และหนี้สิน ชื่อ ตำบล ที่อยู่ และอาชีพของเจ้าหนี้ ทรัพย์สินที่ได้ให้ประกันแก่เจ้าหนี้และวันที่ได้ให้ทรัพย์สินนั้นๆ เป็นประกัน รายละเอียดแห่งทรัพย์สินอันจะตกได้แก่ตนในภายหน้า ทรัพย์สินของคู่สมรส ตลอดจนทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในความยึดถือของตน.....”

3.3.1.3 การยื่นขอรับชำระหนี้

เจ้าหนี้ทั่วไปมีหน้าที่ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 27 ประกอบมาตรา 91 วรรคหนึ่ง และต้องมาประชุมเจ้าหนี้เพื่อลงมติในการประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก โดยมาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม”

มาตรา 91 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน”

ในกรณีที่เจ้าหนี้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันตามกำหนดระยะเวลาที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 91 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเพิ่มเติมไว้ในมาตรา

91/1 ว่า “ถ้าเจ้าหนี้ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง ให้เจ้าหนี้มีคำขอโดยทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ และแสดงถึงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา เมื่อศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด

เจ้าหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามวรรคหนึ่ง ไม่มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้เฉพาะทรัพย์สินที่มีอยู่ภายหลังการแบ่งทรัพย์สินก่อนที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ทั้งนี้ ไม่กระทบถึงการไต่ที่ศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ดำเนินการไปแล้ว”⁴⁴

ดังนั้น เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ในมูลหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ จะได้รับการชำระหนี้จากการแบ่งทรัพย์สินในคดีล้มละลายได้ก็แต่โดยวิธีการขอรับชำระหนี้ ซึ่งเป็นวิธีการที่พระราชบัญญัติล้มละลายได้บัญญัติขึ้นตอนไว้เป็นพิเศษ⁴⁵

“วันโฆษณา” หมายถึง วันซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ลงประกาศโฆษณาการลงประกาศโฆษณานั้น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องลงประกาศในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวัน มาตรา 28 (ตามทางปฏิบัติ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องปิดประกาศ ณ สำนักงานเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ 1 ฉบับ หรืออาจจะส่งไปโฆษณาทางวิทยุ และก็ยังส่งประกาศคำสั่งไปให้หน่วยงานราชการต่างๆ เช่น กระทรวงการคลัง กรมศุลกากร กรมสรรพากร หอทะเบียน หน่วยงานบริษัทกลาง เป็นต้น) ซึ่งเว้นแต่ว่าวันใดเป็นวันโฆษณาครั้งหลังสุด⁴⁶

3.3.1.4 ผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้

แบ่งเป็น

1) ผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

ในกรณีที่เป็นหนี้เงิน กฎหมายล้มละลายมาตรา 27 บัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม” และมาตรา 91 ว่าเจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดี

⁴⁴ พระราชบัญญัติล้มละลาย ฉบับที่ 8. มาตรา 91.

⁴⁵ เอื้อน ขุนแก้ว. (2555). *คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง. หน้า 127.

⁴⁶ สุธีร์ ศุภนิตย์. (2556). *หลักกฎหมายล้มละลายและฟื้นฟูกิจการ*. กรุงเทพฯ : วิทยุชน. หน้า 125.

ล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน กำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด” ดังนั้น เจ้าหนี้ที่ถูกรายที่เป็นหนี้เงินแม่แต่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ที่ฟ้องคดีล้มละลายเรื่องนั้นเองจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ก็ไม่ได้รับสิทธิพิเศษใดๆทั้งสิ้น คือต้องมายื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์

และถ้าเจ้าหนี้รายใดไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ แม้กฎหมายล้มละลายจะมีได้บัญญัติไว้โดยตรงว่ามีผลอย่างไร แต่ได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้หลายเรื่องว่า เจ้าหนี้รายนั้นเป็นอันหมดสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย และแม้ภายหลังลูกหนี้จะหลุดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แต่แรกจะมาฟ้องลูกหนี้ในมูลหนี้เดิมอีกไม่ได้ตามตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6621/2538 ที่วินิจฉัยตอนหนึ่งว่า “แม้โจทก์เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีมูลคดีเกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลย แต่โจทก์จะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลยก็โดยยื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 27, 91 และมาตรา 94 เท่านั้น เมื่อโจทก์ไม่ได้ยื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โจทก์ย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษาของโจทก์อีกต่อไป ดังนั้น เมื่อเจ้าหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้รับชำระหนี้โดยเต็มจำนวนหมดแล้ว เงินที่เหลืออยู่ย่อมต้องคืนให้แก่จำเลยในคดีล้มละลายต่อไปตามมาตรา 132⁴⁷

2) ผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้เกี่ยวกับการประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

การประนอมหนี้คือ การที่ลูกหนี้ขอชำระหนี้แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยยื่นขอรับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หรือโดยวิธีอื่น เช่น ขอโอนทรัพย์สินตีใช้หนี้ ขอยึดหรือขยายกำหนดเวลาชำระหนี้ เป็นต้น⁴⁸

พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 45 ได้บัญญัติในเรื่องการประนอมหนี้ก่อนล้มละลายไว้ว่า “เมื่อลูกหนี้ประสงค์จะทำความตกลงในเรื่องหนี้สิน โดยวิธีขอชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือโดยวิธีอื่น ให้ทำคำขอประนอมหนี้เป็นหนังสือยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเจ็ดวันนับแต่วันยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินตามมาตรา 30 หรือภายในเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้กำหนดให้

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 194 – 195.

⁴⁸ สุธีร์ ศุภนิตย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 62.

คำขอประนอมหนี้ต้องแสดงถึงข้อความแห่งการประนอมหนี้ หรือวิธีจัดการหรือทรัพย์สิน และรายละเอียดแห่งหลักประกัน หรือผู้ค้ำประกัน ถ้ามี

ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เรียกประชุมเจ้าหนี้เพื่อปรึกษาลงมติพิเศษว่าจะยอมรับคำขอนั้นหรือไม่”

การที่เจ้าหนี้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ยังมีผลในเรื่องการประนอมหนี้ด้วย กล่าวคือตามพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 56 ได้บัญญัติไว้ว่า “การประนอมหนี้ซึ่งที่ประชุมเจ้าหนี้ได้ยอมรับและศาลเห็นชอบด้วยแล้ว ผู้กมดเจ้าหนี้ทั้งหมดในเรื่องหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ แต่ไม่ผู้กมดเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดในเรื่องหนี้ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ลูกหนี้ไม่อาจหลุดพ้นโดยคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ เว้นแต่เจ้าหนี้คนนั้นได้ยินยอมด้วยในการประนอมหนี้” ซึ่งหมายความว่าเมื่อการประนอมหนี้ของลูกหนี้เป็นผลสำเร็จได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้และศาลแล้วนั้นยอมใช้ยันเจ้าหนี้ทั้งหมดในเรื่องหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ คือการประนอมหนี้ที่นั้นใช้ยันได้ทั้งเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้วและทั้งเจ้าหนี้ซึ่งยังไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ในขณะที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วย ทั้งนี้หมายความว่าในขณะที่ศาลมีคำสั่งนั้นยังไม่พ้นกำหนดเวลาที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โฆษณาให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้⁴⁹ นอกจากนี้ยังผู้กมดเจ้าหนี้เสียข้างน้อยซึ่งไม่ได้ยอมรับคำขอประนอมหนี้ด้วย และเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ครบถ้วนยอมหลุดพ้นจากหนี้ที่เหลือ ยกเว้นเจ้าหนี้คนหนึ่งคนใดในเรื่องหนี้ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ลูกหนี้ไม่อาจหลุดพ้นโดยคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ คือเจ้าหนี้ตามมาตรา 77(1) และ (2) ซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบจนครบถ้วน⁵⁰ ซึ่งจะได้ศึกษาในหัวข้อถัดไปในเรื่องเกี่ยวกับการปลดจากล้มละลาย

3) ผลของการไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้เกี่ยวกับการปลดจากล้มละลาย

เมื่อศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว บุคคลล้มละลายอาจได้รับการปลดจากล้มละลายเมื่อศาลได้มีคำสั่งปลดจากล้มละลายตามมาตรา 71 หรือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 81/1

(1) การปลดจากล้มละลายโดยคำสั่งศาล

มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 68 และมาตรา 69 ดังนี้

⁴⁹ปรีชา พานิชวงศ์. (2548). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ. หน้า 183.

⁵⁰ชีพ จุลมนต์. (2557). *คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย*. กรุงเทพฯ. : กรุงเทพมหานครพาณิชย์. หน้า 197.

มาตรา 68 “เมื่อศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายแล้ว บุคคลล้มละลายอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้คำสั่งปลดจากล้มละลายได้ แต่ต้องนำเงินมาวางไว้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามจำนวนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะเห็นสมควรไม่เกินห้าพันบาทเพื่อเป็นประกันค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย

การกำหนดวันนั่งพิจารณาคำขอนี้ ต้องให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีเวลาส่งแจ้งความให้บุคคลล้มละลายและเจ้าหนี้ทั้งหลายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน และโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ”

มาตรา 69 “ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นรายงานเกี่ยวกับกิจการ ทรัพย์สิน และความประพฤติของบุคคลล้มละลายในเวลาก่อนหรือระหว่างที่ล้มละลายต่อศาล และส่งสำเนารายงานนั้นให้บุคคลล้มละลายทราบไม่น้อยกว่าเจ็ดวันก่อนวันนั่งพิจารณาคำขอปลดจากล้มละลาย”

ซึ่งเงื่อนไขในการที่ศาลจะมีคำสั่งปลดจากล้มละลายนั้นได้บัญญัติในมาตรา 71 ดังนี้

มาตรา 71 “ให้ศาลมีคำสั่งปลดจากล้มละลาย เมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า

(1) ได้แบ่งทรัพย์สินชำระให้แก่เจ้าหนี้ที่ได้ขอรับชำระหนี้ไว้แล้วไม่น้อยกว่าร้อยละห้าสิบและ

(2) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

คำสั่งปลดจากล้มละลายตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะพึงได้มาในเวลาต่อไปก็ได้ แต่ต้องไม่เกินระยะเวลาที่บุคคลนั้นได้รับการปลดจากล้มละลายตามมาตรา 81/1”

คำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” นั้นหมายถึง บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่า มีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน⁵¹

(2) การปลดจากล้มละลายเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลา

มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 81/1 ดังนี้

⁵¹พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483. มาตรา 6.

มาตรา 81/1 “ภายใต้บังคับมาตรา 81/2 บุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้วให้ปลดบุคคลนั้นจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย เว้นแต่

(1) บุคคลนั้นได้เคยถูกพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อนแล้ว และยังไม่พ้นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ครั้งหลังให้ขยายระยะเวลาเป็นห้าปี

(2) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตที่ไม่มีลักษณะตาม (3) ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษและบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ศาลจะสั่งปลดจากล้มละลายก่อนครบกำหนดสิบปีตามคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือของบุคคลล้มละลายนั้นก็ได้

(3) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี

ในกรณีที่มีเหตุตาม (1)(2) หรือ (3) มากกว่าหนึ่งเหตุให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 และมาตรา 78 มาใช้บังคับกับการปลดจากล้มละลายตามมาตรา 81 โดยอนุโลม”

นอกจากนี้มาตรา 81/2 ได้วางหลักไว้ว่าก่อนสิ้นระยะเวลาสามปีตามมาตรา 81/14 วรรคหนึ่ง จะสิ้นสุดลง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาดังกล่าวไว้ก่อนได้และตามมาตรา 81/3 ได้วางหลักว่าหากศาลได้สอบสวนแล้วเห็นว่าบุคคลล้มละลายมิได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งหยุดนับระยะเวลาตามมาตรา 81/1 ตั้งแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นคำขอหรือวันที่ศาลมีคำสั่งถึงวันที่ศาลกำหนดโดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้ ซึ่งไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาตามคำขอที่ครั้งก็ตาม เมื่อรวมระยะเวลาทั้งหมดแล้วจะต้องไม่เกินสองปี และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ศาลจะมีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาตามมาตรา 81/1 (1) (2) หรือ (3) หรือมีคำสั่งเมื่อพ้นระยะเวลาสามปีตาม

มาตรา 81/1 วรรคหนึ่งแล้วไม่ได้⁵² และหากมีพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลอาจมีคำสั่งยกเลิก หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งเดิมก็ได้ ทั้งนี้ตามมาตรา 81/4

3.3.1.5 ผลของคำสั่งปลดจากล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 77 ได้บัญญัติไว้ว่า “คำสั่งปลดจากล้มละลายทำให้บุคคลล้มละลายหลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงอันพึงขอรับชำระได้ เว้นแต่

- (1) หนี้เกี่ยวกับภาษีอากร หรือจังกอบของรัฐบาลหรือเทศบาล
- (2) หนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลาย หรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องของสมรู้”

3.3.2 เหตุแห่งการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตในคดีล้มละลาย

3.3.2.1 ความหมายของเจ้าหนี้สุจริต

คำว่า “เจ้าหนี้สุจริต” มิได้มีบัญญัติไว้ชัดแจ้งไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย ฉบับปัจจุบัน แต่เมื่อพิจารณาความหมายโดยแยกคำว่า เจ้าหนี้ กับ คำว่า สุจริต จะได้ความหมายคือ

คำว่า “เจ้าหนี้” ตามความหมายของพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง เจ้าของหนี้, ผู้ขายเชื่อหรือผู้ให้กู้ยืมทรัพย์แก่บุคคลซึ่งเรียกว่าลูกหนี้, (กฎ) บุคคลซึ่งมีมูลหนี้เห็นอีกบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ และมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้⁵³

คำว่า “สุจริต” เป็นคำที่มีความหมายอย่างกว้าง และไม่อาจวางหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2535 ได้อธิบายคำว่า “สุจริต” หมายความว่า ความประพฤติชอบ จริง ซื่อตรง ซึ่งมีความหมายตรงข้ามคำว่า “ทุจริต” ที่มีความหมายว่า ความประพฤติชั่ว คดโกง ฉ้อฉล ไม่ซื่อตรง ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 อธิบายคำว่า “สุจริต” หมายความว่า ประพฤติชอบตามคลองธรรม หมายถึงประพฤติด้วยตั้งใจดี ประพฤติซื่อตรงและคำว่า “สุจริต” ได้มีนักกฎหมายหมายที่มีชื่อเสียงหลายท่านได้อธิบายความหมายไว้พอสรุปได้ว่า “สุจริต” ในความหมายอย่างกว้างที่ใช้เป็นหลักทั่วไปในการกำหนดมาตรฐานในการใช้สิทธิและการชำระหนี้ของบุคคล หมายถึงความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความถูกต้องชอบธรรม ในความหมายอย่างแคบที่ใช้เพื่อคุ้มครองผู้สุจริต

⁵²พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483. มาตรา 81/2 ประกอบมาตรา 81/3.

⁵³พจนานุกรมแปล ไทย - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. ออนไลน์. เข้าถึงได้จาก <http://dictionary.sanook.com>. [2558, 28 สิงหาคม].

ในกรณีต่างๆ เฉพาะเรื่อง หมายถึง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือความรู้ถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีมาก่อน⁵⁴

ดังนั้นคำว่า “เจ้าหนี้สุจริต” จึงหมายถึง บุคคลซึ่งมีมูลหนี้เหนืออีกบุคคลหนึ่งซึ่งเรียกว่าลูกหนี้ และมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ และต้องมีความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจ ความถูกต้องชอบธรรม

ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องหลักสุจริตมีดังนี้

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำการโดยสุจริต”

2) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 บัญญัติว่า “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”

3) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 368 บัญญัติว่า “สัญญาอันท่านให้ตีความไปตามประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย”

3.3.2.2 เหตุแห่งการไม่ได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริต

1) ลูกหนี้กระทำการโดยทุจริต ร่วมมือกับเจ้าหนี้ทุจริตสร้างหนี้ปลอมเพื่อให้เข้าข้อสันนิษฐานตามกฎหมายล้มละลาย

เนื่องจากเจ้าหนี้มีประกันนั้นมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากทรัพย์ที่เป็นหลักประกันอยู่แล้ว จึงอาจไม่มีปัญหามากนักในการได้รับชำระหนี้ ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณีเจ้าหนี้ไม่มีประกันฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายเป็นหลัก ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การฟ้องล้มละลายไว้ดังนี้

มาตรา 9 “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

(1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ

(3) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม”

⁵⁴ ธีรพงศ์ โปษะกะบุตร. (2555). *เอกสารประกอบการบรรยายวิชาหลักกฎหมายเอกชน LW5103*.

ซึ่งคำว่าหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นหมายถึง การที่ลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน โดยในการฟ้องนั้นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์อาจจะบรรยายมาในคำฟ้องเลยว่าลูกหนี้มีหนี้สินเท่าไร มีทรัพย์สินเท่าไร ทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้สิน หรือเจ้าหนี้อาจจะบรรยายถึงข้อสันนิษฐานต่างๆ ว่าได้มีการกระทำตามมาตรา 8 อนุมาตราใดมาตราหนึ่งแล้วจึงเข้าข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

มาตรา 8 “ถ้ามีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

- (1) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินหรือสิทธิจัดการทรัพย์สินของตนให้แก่บุคคลอื่นเพื่อประโยชน์แห่งเจ้าหนี้ทั้งหลายของตน ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร
- (2) ถ้าลูกหนี้โอนหรือส่งมอบทรัพย์สินของตนไปโดยการแสดงเจตนาลวงหรือโดยการฉ้อฉล ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร
- (3) ถ้าลูกหนี้โอนทรัพย์สินของตนหรือก่อให้เกิดทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นเหนือทรัพย์สินนั้น ซึ่งถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะต้องถือว่าเป็นการให้เปรียบ ไม่ว่าจะได้กระทำการนั้นในหรือนอกราชอาณาจักร
- (4) ถ้าลูกหนี้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ เพื่อประวิงการชำระหนี้ หรือมิให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้
 - ก. ออกไปเสียนอกราชอาณาจักร หรือได้ออกไปก่อนแล้วและคงอยู่นอกราชอาณาจักร
 - ข. ไปเสียดจากเคหสถานที่เคยอยู่ หรือซ่อนตัวอยู่ในเคหสถาน หรือหลบไป หรือวิธีอื่น หรือปิดสถานที่ประกอบธุรกิจ
 - ค. ยักย้ายทรัพย์สินไปให้พ้นอำนาจศาล
 - ง. ยอมตนให้ต้องคำพิพากษาซึ่งบังคับให้ชำระเงิน ซึ่งตนไม่ควรต้องชำระ
- (5) ถ้าลูกหนี้ถูกยึดทรัพย์ตามหมายบังคับคดี หรือไม่มีทรัพย์สินอย่างหนึ่งอย่างใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้
- (6) ถ้าลูกหนี้แถลงต่อศาลในคดีใดๆ ว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้
- (7) ถ้าลูกหนี้แจ้งให้เจ้าหนี้คนใดคนหนึ่งของตนทราบว่าไม่สามารถชำระหนี้ได้
- (8) ถ้าลูกหนี้เสนอคำขอประนอมหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

(9) ถ้าลูกหนี้ได้รับหนังสือทวงถามเจ้าหนี้ให้ชำระหนี้แล้วไม่น้อยกว่าสองครั้งซึ่งมีระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่าสามสิบวันและลูกหนี้ไม่ชำระหนี้”

ซึ่งข้อสันนิษฐานตามมาตรา 8 นั้นแต่ละอนุมาตราเป็นเอกเทศของตัวเอง กล่าวคือ ถ้ามีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นในอนุมาตราใดอนุมาตราหนึ่งแล้ว หรือใจทักกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งมาแล้วก็เข้าข้อสันนิษฐานว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว⁵⁵

จากหลักกฎหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า หากลูกหนี้เห็นว่าตนเองมีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้ได้อาจร่วมมือกับบุคคลภายนอกสร้างหนี้ปลอมขึ้นมา เช่น ทำสัญญากู้ยืมเงินหนึ่งล้านบาทขึ้นไปโดยที่ไม่ได้เป็นหนี้กันจริง เมื่อลูกหนี้ผิดนัดตามสัญญากู้ยืมเงิน เจ้าหนี้ส่งหนังสือทวงถามสองครั้งเพื่อให้เข้าข้อสันนิษฐานการมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามมากฎหมายล้มละลาย จากนั้นเจ้าหนี้จึงยื่นฟ้องลูกหนี้ต่อศาลเป็นคดีล้มละลาย ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่สับสนคิดกันสองคนโดยที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการล้มละลาย เช่น เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ศาล รวมไปถึงเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตรายอื่นไม่อาจทราบได้ถึงความถูกต้องแท้จริงแห่งมูลหนี้ว่ามีมากน้อยเพียงใด

2) เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตไม่ทราบถึงคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันได้บัญญัติไว้ในมาตรา 28 ว่า “เมื่อศาลมีคำสั่งรับฟ้อง รับพิจารณา และสั่งให้ออกหมายเรียกลูกหนี้มาให้การแล้ว จากนั้นทำการสืบพยานแล้วมีคำสั่งให้พิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดหรือยกฟ้องแล้วแจ้งคำสั่งไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ จากนั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ประกาศโฆษณาคำสั่งนั้นลงในราชกิจจานุเบกษาและในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ในคำโฆษณานั้นให้แสดงถึงการขอให้ล้มละลาย วันที่ศาลมีคำสั่ง ชื่อ ตำบลที่อยู่ และอาชีพของลูกหนี้

ในคำโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้น ให้แจ้งกำหนดเวลาให้เจ้าหนี้ทั้งหลายเสนอคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ด้วย”

ดังนั้นตามกฎหมายล้มละลายจึงมีเพียง 2 ช่องทางที่เจ้าหนี้ทั้งหลายจะทราบถึงการถูกฟ้องเป็นบุคคลล้มละลายของลูกหนี้คือ ประกาศราชกิจจานุเบกษา และ หนังสือพิมพ์รายวันฉบับที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นำคำสั่งไปลงประกาศ จึงมีความเป็นไปได้สูงว่าเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตที่มีได้เป็นนิติบุคคล หรือมีวิชาชีพทางด้านกฎหมายจะไม่ทราบถึงการที่ลูกหนี้ถูกฟ้องเป็นบุคคลล้มละลาย

⁵⁵ เอื้อน ขุนแก้ว, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 45, หน้า 18-19.

3) เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตมายื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย ตามที่กล่าวไปแล้วว่า กฎหมายล้มละลายฉบับปัจจุบันได้วางหลักให้เจ้าหนี้ทุกคนต้องมายื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายล้มละลายกำหนด คือ ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหากมายื่นไม่ทันตามกำหนดระยะเวลาเจ้าหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ และแสดงถึงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดระยะเวลา เมื่อศาลเห็นว่ากรณีนี้เป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้อื่นยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้นั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ตามมาตรา 91/1

อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันมิได้บัญญัติความหมายของคำว่า “เหตุสุดวิสัย” จึงต้องนำมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ในฐานะที่เป็นกฎหมายใกล้เคียงอย่างยิ่ง ซึ่งมาตรา 8 บัญญัติว่า “คำว่าเหตุสุดวิสัย หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น”

และเนื่องจากพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันเพิ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของการยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามมาตรา 91/1 เมื่อเดือนสิงหาคม 2558 ดังนั้นจึงยังมิได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้เป็นบรรทัดฐานว่ากรณีใดบ้างที่ถือเป็นเหตุสุดวิสัย คงมีเพียงคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 448/2554 ที่ตัดสินตามพระราชบัญญัติล้มละลายฉบับเก่าว่า “ในการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลายฯ แม้ว่าจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้วแต่คดีนั้นยังคงอยู่ในระหว่างพิจารณาก็ตาม โดยจะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดระยะเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 27 และ มาตรา 91 หากกรณีมีพฤติการณ์พิเศษหรือมีเหตุสุดวิสัยที่เจ้าหนี้ไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในการยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ประกอบพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและพิจารณาคดีล้มละลายฯ มาตรา 14

ผู้ร้องอ้างเหตุที่ไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดว่า ผู้ร้องประกอบกิจการค้าขายไม่ได้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับกฎหมาย ไม่ได้ติดตามการโฆษณาวิชาชีพจากรัฐบาลที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการประกาศโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เหตุที่ผู้ร้องอ้างตามคำร้องนั้นยังถือไม่ได้ว่าเป็นพฤติการณ์พิเศษอันศาลจะขยายกำหนดระยะเวลายื่นคำขอรับชำระหนี้ให้แก่ผู้ร้องได้”⁵⁶

ดังนั้นตามมาตรา 91/1 หากเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตรายใดมายื่นคำร้องต่อศาลแสดงถึงเหตุสุดวิสัย และเหตุผลอันสมควรที่ตนมายื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันภายในกำหนดระยะเวลาและศาลเห็นว่าไม่มีเหตุสุดวิสัยและไม่มีเหตุผลอันสมควร ศาลจะมีคำสั่งยกคำร้อง เจ้าหนี้ออมหมดสิทธิได้รับชำระหนี้

4) การประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย

เมื่อลูกหนี้ยื่นคำขอประนอมหนี้ก่อนล้มละลาย และการประนอมหนี้นั้นเป็นผลสำเร็จได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมเจ้าหนี้และศาลแล้ว ย่อมใช้ยื่นเจ้าหนี้ทั้งหมดในเรื่องหนี้ซึ่งอาจขอรับชำระได้ คือการประนอมหนี้ที่ใช้นั้นใช้ได้ทั้งเจ้าหนี้ที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้แล้ว และทั้งเจ้าหนี้ซึ่งยังไม่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ในขณะที่ศาลมีคำสั่งเห็นชอบด้วย และเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามข้อตกลงในการประนอมหนี้ครบถ้วนย่อมหลุดพ้นจากหนี้ที่เหลือ ยกเว้นเจ้าหนี้ในเรื่องหนี้ซึ่งตามพระราชบัญญัติล้มละลายนี้ลูกหนี้ไม่อาจหลุดพ้นโดยคำสั่งปลดจากล้มละลายได้ คือเจ้าหนี้ตามมาตรา 77(1) และ (2)⁵⁷

จะเห็นว่าหากเจ้าหนี้ไม่ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด จึงไม่ได้มายื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายย่อมมีผลทำให้หากการประนอมหนี้ของลูกหนี้เป็นผลสำเร็จ ลูกหนี้ออมหลุดพ้นจากหนี้รายนี้ด้วย

5) การปลดจากล้มละลาย

การปลดจากล้มละลายมี 2 กรณีด้วยกัน คือ การปลดจากล้มละลายตามคำสั่งศาล ตามมาตรา 68 มาตรา 69 และมาตรา 71 และการปลดจากล้มละลายตามกำหนดระยะเวลาตามกฎหมาย ตามมาตรา 81/1 และมาตรา 81/2 ซึ่งไม่ว่าลูกหนี้จะได้รับการปลด

⁵⁶ ฐิพ จุลมนต์. (2557). *รวมคำบรรยายวิชากฎหมายล้มละลาย วันที่ 21 มกราคม 2557 (บรรยายครั้งที่ 7)*. กรุงเทพฯ. : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 193-194.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 197.

จากการเป็นบุคคลล้มละลายด้วยวิธีการใดก็ตาม หากเจ้าหนี้รายใดไม่มายื่นคำขอรับชำระหนี้ ย่อมหมดสิทธิได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ลูกหนี้เป็นอันหลุดพ้นจากหนี้รายนั้น

3.3.3 เหตุที่ถือว่าลูกหนี้ทุจริต

กฎหมายล้มละลายฉบับปัจจุบันมิได้ให้คำจำกัดความคำว่าลูกหนี้ทุจริตไว้ หรือเหตุใดที่จะถือว่าเป็นลูกหนี้ทุจริต อย่างไรก็ตาม อาจารย์ชีพ จุลมนต์ ได้ให้คำอธิบายคำว่า “บุคคลล้มละลายทุจริต” ไว้ในเรื่องเงื่อนไขการปลดจากล้มละลายตามมาตรา 71 (2) ว่าจะต้องไม่เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ซึ่งบุคคลล้มละลายทุจริต หมายความว่า “บุคคลล้มละลายที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 แห่งพระราชบัญญัตินี้ หรือเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากระหว่างหรือเนื่องจากการกระทำความผิดฐานยักยอกหรือฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา หรือการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.3.3.1 ความผิดตามมาตรา 163 ถึงมาตรา 170 ตามกฎหมายนี้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธานิพนธ์ฉบับนี้

1) การละเลยไม่ส่งมอบทรัพย์สิน ปกปิดข้อมูลและเอกสาร ตามมาตรา 23 ประกอบมาตรา 163 (1) กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สิน ดวงตรา สมุดบัญชี และเอกสารอันเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของตนซึ่งอยู่ในความครอบครองแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทั้งสิ้น ดังนั้น หากลูกหนี้คนใดกระทำการฝ่าฝืนในกรณีดังกล่าวโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันสมควรย่อมมีความผิด

2) การแจ้งข้อมูลเท็จ ตามมาตรา 163(2) วางหลักว่า ลูกหนี้คนใดกระทำการละเว้น ไม่แจ้งข้อความอันเป็นสาระสำคัญ หรือกล่าวเท็จเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตนต่อศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรือที่ประชุมเจ้าหนี้ โดยมีเจตนาฉ้อฉล เป็นความผิด โดยลูกหนี้มีภาระการพิสูจน์ว่าตนมิได้มีเจตนาฉ้อฉล

3) การละเลยไม่แจ้งว่ามีภาระยื่นคำขอรับชำระหนี้เท็จ ตามมาตรา 163(3) วางหลักว่า ลูกหนี้คนใดมิได้แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบภายในกำหนดเวลาหนึ่งเดือนเมื่อได้ทราบหรือมีเหตุผลอันสมควรเชื่อได้ว่ามีผู้นำหนี้สินอันเป็นเท็จมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

4) การไม่ไปสาบานตัวและยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับหุ้นส่วน กิจการ และทรัพย์สิน ตามมาตรา 163 (1) ประกอบ มาตรา 30 กล่าวคือ ตามมาตรา 30 นั้นวางหลักว่า เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ภายในยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งนั้น ลูกหนี้ต้องไปสาบานตัวต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และยื่นคำชี้แจงตามแบบพิมพ์ว่า ได้มีหุ้นส่วนกับ

ผู้ใดหรือไม่ ถ้ามิให้ระบุชื่อและตำบลที่อยู่ของห้างหุ้นส่วนและผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมด นอกจากนี้ภายในเวลาเจ็ดวันนับแต่ลูกหนี้ได้ทราบคำสั่งนั้น ลูกหนี้ต้องไปสาบานตัวต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ และยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามแบบพิมพ์ แสดงเหตุผลที่ทำให้มีหนี้สินล้นพ้นตัว สินทรัพย์และหนี้สิน ชื่อตำบลที่อยู่ และอาชีพของเจ้าหนี้ ทรัพย์สินที่ได้ให้เป็นประกันแก่เจ้าหนี้และวันที่ได้ให้ทรัพย์สินนั้นๆ เป็นประกัน รายละเอียดแห่งทรัพย์สินอันจะตกได้แก่ตนในภายหน้า ทรัพย์สินของคู่สมรส ตลอดจนทรัพย์สินของบุคคลอื่นซึ่งอยู่ในความยึดถือของตน ซึ่งหากลูกหนี้มีเหตุผลพิเศษ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์อาจขยายระยะเวลาให้ได้ตามสมควร

5) การปกปิดหนี้สินหรือทรัพย์สิน ตามมาตรา 164 (4) วางหลักว่า การกระทำของลูกหนี้ซึ่งได้กระทำในระหว่างเวลาหนึ่งปีก่อนมีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือนับแต่ภายหลังมีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลายจนถึงก่อนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เป็นความผิดโดยการกระทำเหล่านั้นได้แก่ การรับสินเชื่อจากบุคคลอื่นโดยใช้อุบายหลอกลวงโดยทุจริต หรือ ชุกช่อน โอน หรือส่งมอบทรัพย์สินของตนโดยทุจริต หรือ กระทำ หรือยอมให้ผู้อื่นกระทำให้ทรัพย์สินของตนต้องมีภาระผูกพันขึ้นโดยทุจริต หรือ ยอมหรือสมคบกับบุคคลอื่นให้ศาลพิพากษาให้ตนต้องชำระหนี้ซึ่งตนสมควรต้องชำระ

6) การหลีกเลี่ยงหมายศาล การสอบสวน และการไต่สวน ตามมาตรา 169 วางหลักว่า เมื่อศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้วลูกหนี้คนใดซ่อนตัวหรือหลบไปเสียจากที่ๆ เคยอยู่ หรือที่ทำการค้า หรือประกอบธุรกิจแห่งสุดท้าย หรือออกไปนอกราชอาณาจักร โดยเจตนาหลีกเลี่ยงหมายเรียกหรือหมายนัดของศาลในคดีล้มละลาย หรือหลีกเลี่ยงการที่จะถูกสอบสวนหรือไต่สวนเกี่ยวกับกิจการหรือทรัพย์สินของตน หรือทำให้เกิดความลำบากขัดข้องแก่กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย⁵⁸

3.3.3.2 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527

1) มาตรา 8 “ ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กู้ยืมเงินผู้ใดที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน และเห็นสมควรให้มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลนั้นไว้ก่อน เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดย

⁵⁸ซีพี จุลมนต์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 56. หน้า 93 – 98.

อนุวัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อน เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยอนุวัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อนได้ แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินกว่าเก้าสิบวันไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีมีการฟ้องคดีต่อศาลตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวยังคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น

เมื่อได้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ใดไว้ตามวรรคหนึ่ง หรือเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน แต่ยังไม่สมควรสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีล้มละลายต่อไปตามมาตรา 10

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้นำบทบัญญัติตามประมวลรัษฎากรที่เกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

2) มาตรา 9 “เมื่อพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีอาญาแก่ผู้ใดในความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 ถ้าผู้ให้กู้ยืมเงินร้องขอ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจเรียกต้นเงินคืนให้แก่ผู้นั้นได้ และจะเรียกผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายให้แก่ผู้นั้นด้วยก็ได้ ในการนี้ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม”

3) มาตรา 10 “เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงินให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 เป็นบุคคลล้มละลายได้ เมื่อ

(1) เป็นผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินได้

(2) เป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินรายหนึ่งหรือหลายรายเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท และ

(3) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

การฟ้องคดีล้มละลายตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย โดยให้ถือว่าพนักงานอัยการมีฐานะและสิทธิหน้าที่เสมือนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์และให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ฤชาธรรมเนียม หรือการต้องวางเงินประกันต่างๆตามกฎหมายดังกล่าว

ในการพิจารณาคดีล้มละลาย ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริงตามวรรคหนึ่งให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาด

ในการพิพากษาคดีล้มละลายตามมาตรา ๑๓๐ แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช ๒๔๘๓ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย โดยให้ค้ำเงินถึงผลประโยชน์ตอบแทนที่เจ้าหนี้ผู้ให้กู้ยืมเงินแต่ละรายได้รับมาแล้วก่อนมีการดำเนินคดีล้มละลายประกอบด้วย”⁵⁹

แผนผังกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายแบบสามัญ⁶⁰

กระบวนการพิจารณาชั้นศาล	กระบวนการพิจารณาชั้น จ.พ.ท.
1. รับฟ้อง – นัดพิจารณา – หมายเรียก 2. สืบพยาน 3. สั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือพิพากษายกฟ้อง 4. แจ้งคำสั่งไปยัง จ.พ.ท.	5. ประกาศโฆษณา 6. แจ้งคำสั่ง 7. ให้โจทก์วางเงินประกันค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย 8. แจ้งกองยึดอายัดและจำหน่าย ทรัพย์สินยึด 9. หมายเรียกลูกหนี้ (จำเลย) มาสอบสวน 10. ให้ลูกหนี้ยื่นคำชี้แจงและบัญชีกิจการ ทรัพย์สิน 11. รับคำขอรับชำระหนี้ – นัดตรวจคำขอ 12. ประชุมเจ้าหนี้ครั้งแรก 13. รายงานศาล ก. ในกรณีการประนอมหนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบ- รายงานขอให้ศาลพิพากษาล้มละลาย

⁵⁹พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527.

⁶⁰วิชา มหาคุณ (2553). *กฎหมายล้มละลายฉบับสมบูรณ์* : กรุงเทพฯ. นิติบรรณการ. หน้า 28.

กระบวนการพิจารณาชั้นศาล	กระบวนการพิจารณาชั้น จ.พ.ท.
<p>14. พิจารณาให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้วแจ้ง จ.พ.ท.</p> <p>17. นัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผยแล้วแจ้ง จ.พ.ท.</p> <p>21. ไต่สวนแล้วส่งสำเนาให้ จ.พ.ท.</p> <p>22. นัดพิจารณาคำขอประนอมหนี้แล้วแจ้ง จ.พ.ท.</p> <p>25. พิจารณาสั่งคำขอประนอมหนี้ แล้วแจ้ง จ.พ.ท.</p>	<p>และนัดไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย</p> <p>ข. ในกรณีการประนอมหนี้ได้รับความเห็นชอบ – รายงานศาลขอให้ไต่สวนลูกหนี้โดยเปิดเผย และพิจารณาคำขอประนอมหนี้</p> <p>15. ประกาศโฆษณาคำพิพากษาล้มละลาย</p> <p>16. ดำเนินการขายทรัพย์สินที่ยึดไว้</p> <p>18. ประกาศโฆษณานัดวันไต่สวน</p> <p>19. แจ้งเจ้าหนี้ – ลูกหนี้</p> <p>20. แต่งทนาย</p> <p>23. แจ้งเจ้าหนี้, ลูกหนี้</p> <p>24. ทำรายงานเสนอศาลตามมาตรา 50</p> <p>26. ประกาศโฆษณาคำสั่งศาล</p> <p>27. รวบรวมเงิน</p> <p>28. ขอยกเลิกการประนอมหนี้ถ้าลูกหนี้ผิดนัด</p> <p>29. ติดตามรวบรวมทรัพย์สิน</p> <p>30. สอบสวนคำร้องขาดทรัพย์</p> <p>31. เพิกถอนการโอน</p> <p>32. ทวงหนี้</p> <p>33. สอบสวนคำขอรับชำระหนี้ แล้วรายงานความเห็นเสนอศาล</p> <p>34. แบ่งทรัพย์สินแก่เจ้าหนี้</p>

กระบวนการพิจารณาชั้นศาล	กระบวนการพิจารณาชั้น จ.พ.ท.
	35. ขอบข่ายระยะเวลาแบ่ง 36. ขอบปิดคดี 37. ลูกหนี้พ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายเมื่อศาลมีคำสั่งปลดจากการล้มละลาย หรือพ้นกำหนดระยะเวลาสามปี ตามมาตรา 81/1

3.3.4 หน่วยงานที่ควบคุมกำกับดูแลการชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

3.3.4.1 กรมบังคับคดี

ภายหลังจากเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย และศาลได้พิจารณาจนได้ความจริงว่าลูกหนี้เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 8, 9 ประกอบมาตรา 14 จนกระทั่งศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว จำนวนคดีล้มละลายจะถูกส่งมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นั้นนอกจากต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัติล้มละลายอย่างเคร่งครัดแล้ว เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยังต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี พ.ศ.2520 และคำสั่งกรมบังคับคดี ที่ออกมาเพื่อกำหนดหลักการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย โดยเมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้วเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีหน้าที่ต้องออกประกาศตามแบบ ล.10 โฆษณาคำสั่งตามระเบียบข้อ 1 และแจ้งคำสั่งดังกล่าวตามระเบียบโดยส่งไปโฆษณาในราชกิจจานุเบกษา ส่งไปโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันไม่น้อยกว่าหนึ่งฉบับ ปิดไว้ ณ สำนักงานหนึ่งฉบับ และส่งไปโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง หรือโดยวิธีอื่น เมื่อเห็นสมควร⁶¹ แต่ถ้าเป็นคดีสำคัญซึ่งอยู่ในความสนใจของประชาชน หรือประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้เสียจำนวนมากให้ประกาศหนังสือพิมพ์เพิ่มขึ้นหลายๆ ฉบับและลงฉบับที่แพร่หลายกับแก่ประกาศทางวิทยุกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ด้วย⁶² ซึ่งในกรณีดังกล่าวได้มีคำสั่งกรมบังคับคดีได้

⁶¹ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการบังคับคดีล้มละลายและการชำระบัญชี แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6). พ.ศ. 2544. ข้อ 3.

⁶²กรมบังคับคดี. (2540). *คู่มือปฏิบัติราชการกรมบังคับคดี*. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานคร พิมพ์จำกัด. หน้า 4.

วางหลักปฏิบัติไว้ว่า “เมื่อได้รับแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ กำหนดวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หมายถึงก หมายถึงแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อเรียกลูกหนี้ (จำเลย) มาให้การสอบสวนพร้อมแจ้งหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดหรือหมายนัดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งแถลงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ (จำเลย) ภายในวันนั้น เสร็จแล้วให้รวบรวมส่งกองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบ เพื่อส่งจ่ายสำนวนให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการในทันทีในวันที่ได้รับสำนวนหรืออย่างช้าในวันทำการถัดไป” ทั้งนี้ตามคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 413/2548 เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ข้อ 2.1⁶³

นอกจากนี้ยังมีคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 445/2549 เรื่องการปฏิบัติงานบังคับคดีล้มละลายในสำนวนกลางข้อ 3.1 ได้วางแนวการปฏิบัติเกี่ยวกับหมายแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ว่า “เมื่อฝ่ายคำคู่ความ สำนักงานเลขาธิการกรม ได้รับหมายแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ให้ตั้งสำนวนกลางคดีล้มละลายแล้วดำเนินการตรวจสอบลูกหนี้เห็นว่าเคยถูกพิทักษ์ทรัพย์มาก่อนแล้วหรือไม่ในเรื่องใด ของศาลใด ตั้งแต่เมื่อใด หากไม่พบกรณีดังกล่าว ให้ฝ่ายคำคู่ความสำนักงานเลขาธิการกรมดำเนินการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ โดยกำหนดวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หมายถึงก (ล.51 ก) หมายถึงแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ (ล.11) เพื่อเรียกลูกหนี้มาให้การสอบสวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สิน พร้อมทั้งแจ้งหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดหรือหมายนัดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งแถลงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ ภายใน 7 วันนับแต่วันได้รับหมายแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ เสร็จแล้วให้รวบรวมส่งกองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบลงนาม และให้กองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบส่งจ่ายสำนวนให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการในทันทีในวันที่ได้รับสำนวนหรืออย่างช้าในวันถัดไป...”⁶⁴

คำสั่งกรมบังคับคดีที่ 413/2548 เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ได้วางแนวปฏิบัติของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไว้ในข้อ 2.1, 2.3 ข้อ 3 – 8 ไว้ดังต่อไปนี้

1) เมื่อได้รับแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ ให้ดำเนินการประกาศคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ กำหนดวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ หมายถึงก หมายถึงแจ้งคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เพื่อเรียกลูกหนี้ (จำเลย) มาให้การสอบสวนพร้อมแจ้งหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนด หรือหมายนัดให้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์วางเงินประกันค่าใช้จ่าย พร้อมทั้งแถลงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้

⁶³วิชา มหาคุณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 558.

⁶⁴วิชา มหาคุณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 585.

(จำเลย) ภายในวันนั้น เสร็จแล้วให้รวบรวมส่งกองบังคับคดีล้มละลายที่รับผิดชอบ เพื่อส่งจ่ายสำนวนให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินการในทันทีในวันที่ได้รับสำนวนหรืออย่างช้าในวันทำการถัดไป

2) ตรวจสอบและมีคำสั่งในคำขอรับชำระหนี้ที่ยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ว่าดำเนินการโดยถูกต้องครบถ้วน ตามมาตรา 91 หรือไม่ หากเจ้าหนี้ไม่ส่งเอกสารประกอบหนี้หรือส่งเอกสารหลักฐานประกอบหนี้ไม่ครบถ้วนในวันยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้มีคำสั่งให้เจ้าหนี้นำส่งวันหนึ่งวันใดก่อนถึงวันนัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เห็นสมควรกำหนด พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่าหากประสงค์จะยื่นบันทึกถ้อยคำยืนยันข้อเท็จจริงประกอบให้ยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในเวลาดังกล่าว ทั้งนี้ ให้สำนักงานบังคับคดีในส่วนภูมิภาคถือปฏิบัติ ในกรณีที่รับคำขอรับชำระหนี้ที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของลูกหนี้ (จำเลย) ไว้แทนด้วย

3) เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์นัดตรวจคำขอรับชำระหนี้ ให้แจ้งบรรดาเจ้าหนี้ทราบ ว่า หากประสงค์จะได้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้รายใด รวมทั้งคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ว่าเป็นมูลหนี้ที่มีลักษณะทุจริตหรือไม่ ให้ยื่นคำโต้แย้งต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 7 วันนับแต่วันตรวจคำขอรับชำระหนี้

4) สำนวนคำขอรับชำระหนี้ ซึ่งเจ้าหนี้มิได้เป็นบุคคลภายในของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้หรือเจ้าหนี้โต้แย้งไม่ว่าเป็นหนี้ประเภทใด และไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะเป็นหนี้ที่ขอรับชำระหนี้ไม่ได้ตามมาตรา 94 ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทำความเข้าใจเสนอศาลให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ ตามมาตรา 106 ภายใน 15 วันนับแต่วันครบกำหนดโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ ตามข้อ 3 โดยไม่ต้องทำการสอบสวน เว้นแต่จะมีเหตุสมควร ซึ่งเป็นผลให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้น้อยกว่าที่ขอมานหรือไม่ได้รับชำระหนี้ตามขอ

กรณีสำนวนคำขอรับชำระหนี้มีผู้โต้แย้ง ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หมายนัดสอบสวนไปยังเจ้าหนี้และผู้โต้แย้งภายใน 3 วัน นับแต่วันที่ครบกำหนดโต้แย้งและให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์กำหนดวันนัดสอบสวนเจ้าหนี้หรือผู้โต้แย้งไว้รวม 2 นัด โดยรวมระยะเวลาแล้วไม่เกิน 15 วัน และแจ้งไปด้วยว่า เมื่อถึงกำหนดนัด ถ้าเจ้าหนี้หรือผู้โต้แย้งไม่นำพยานไปให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวนตามนัดโดยมิแจ้งเหตุขัดข้อง หรือร้องขอเลื่อน เจ้าหนี้หรือผู้โต้แย้งยินยอมให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ โดยถือว่าฝ่ายที่ไม่มาไม่มีพยาน หรือไม่ติดใจนำพยาน ให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สอบสวน ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะทำความเข้าใจต่อไปตามพยานหลักฐานเท่าที่ปรากฏในสำนวน

5) ในการพิจารณาสั่งหรือให้ความเห็นชอบสำนวนคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ ตามมาตรา 91 มาตรา 92 มาตรา 93 และมาตรา 96 มีดังนี้

(1) สำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่มีจำนวนหนี้ที่ขอมาไม่เกิน 10 ล้านบาทให้หัวหน้ากลุ่มหรือผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีจังหวัดแล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณามีคำสั่งหรือให้ความเห็นชอบ

(2) สำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่มีจำนวนหนี้ที่ขอมาเกินกว่า 10 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 20 ล้านบาท ให้ผู้อำนวยการกองหรือผู้อำนวยการสำนักงานบังคับคดีและวางทรัพย์แล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณามีคำสั่งหรือให้ความเห็นชอบ

(3) สำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่มีจำนวนหนี้ที่ขอมาเกินกว่า 20 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 50 ล้านบาท ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบังคับคดีล้มละลาย เป็นผู้พิจารณามีคำสั่งหรือให้ความเห็นชอบ

(4) สำนวนคำขอรับชำระหนี้ที่มีจำนวนหนี้ที่ขอมาเกินกว่า 50 ล้านบาทขึ้นไป ก่อนที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะลงนามหรือมีคำสั่ง ต้องเสนออธิบดีกรมบังคับคดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายเพื่อขอความเห็นชอบหรือมีคำสั่งก่อน⁶⁵

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้นั้นเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์สามารถทราบได้จากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

ก. คำชี้แจงเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 30 และคำให้การของลูกหนี้ในการไต่สวนโดยเปิดเผย ตามมาตรา 42

ข. สมุดบัญชีหรือเอกสารเกี่ยวกับทรัพย์สินและกิจการของลูกหนี้ที่ลูกหนี้ได้ส่งมอบให้แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (มาตรา 23) หรือโทรเลขไปรษณีย์ภัณฑ์ จดหมาย หรือหนังสือต่างๆ ที่มีถึงลูกหนี้ภายในกำหนดเวลาไม่เกินหกเดือน นับแต่วันที่ลูกหนี้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ขอให้ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานไปรษณีย์โทรเลข ส่งมายังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (มาตรา 21)

ค. เอกสารทางทะเบียนของห้างหุ้นส่วน, บริษัท ซึ่งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ขอมาจากศูนย์เอกสารและข้อมูลธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า

ง. เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือเจ้าหนี้มีประกัน ที่ประชุมเจ้าหนี้แจ้งให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทราบ

⁶⁵วิชา มหาคุณ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 60. หน้า 558 – 561.

จ. ได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดี กองบังคับคดีแพ่ง 1 – 3 เกี่ยวกับรายการทรัพย์สินของลูกหนี้ที่อยู่ในอำนาจหรือความยึดถือของเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ว่าการบังคับคดีจะสำเร็จบริบูรณ์แล้วหรือไม่ (มาตรา 112)

ฉ. หน่วยงานอื่นๆ เช่น ธนาคาร การไฟฟ้า สำนักงานที่ดิน เป็นต้น แจ้งให้ทราบหรือขอทราบเหตุขัดข้องในการจำหน่าย จ่าย โอน ทรัพย์สินนั้นๆ

ช. กรณียื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ปฏิบัติตามสัญญา (มาตรา 122) และหรือร้องขอกันส่วน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287)⁶⁶

3.3.4.2 ศาล

เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว หากเจ้าหนี้รายใดมิได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาตามมาตรา 91 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ และแสดงถึงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดเวลา เมื่อศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด⁶⁷

3.3.5 การเยียวยาความเสียหายของเจ้าหนี้ซึ่งสุจริตที่ไม่ได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

พระราชบัญญัติล้มละลายฉบับปัจจุบันได้มีการวางหลักให้เจ้าหนี้ที่มายื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ทันตามกำหนดระยะเวลาตามมาตรา 91 คือ สองเดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เจ้าหนี้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลว่าเจ้าหนี้ประสงค์จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ และแสดงถึงเหตุสุดวิสัยที่ตนไม่อาจยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทันภายในกำหนดระยะเวลา เมื่อศาลเห็นว่ากรณีเป็นเหตุสุดวิสัยและมีเหตุผลอันสมควรที่จะให้เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าหนี้รายนั้นยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

นอกจากนี้ ในกรณีที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายแล้ว ลูกหนี้จะยังไม่หลุดพ้นจากหนี้ที่ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายทุจริต ตามมาตรา 77(2) กล่าวคือ เป็นหนี้ซึ่งได้เกิดขึ้นโดยความทุจริตฉ้อโกงของบุคคลล้มละลาย หรือหนี้ซึ่งเจ้าหนี้ไม่ได้เรียกร้องเนื่องจากความทุจริตฉ้อโกงซึ่งบุคคลล้มละลายมีส่วนเกี่ยวข้องสมรู้

⁶⁶ กรมบังคับคดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 62. หน้า 168 - 169.

⁶⁷ พระราชบัญญัติล้มละลาย ฉบับที่ 8. (28 สิงหาคม 2558). มาตรา 91 วรรคหนึ่ง.

3.3.6 มาตรการลงโทษลูกหนี้ซึ่งทุจริต อันเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ซึ่งสุจริตไม่ได้ชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2558 ได้มีมาตรการลงโทษลูกหนี้ซึ่งสุจริต ดังนี้

3.3.6.1 ลูกหนี้ละเลยไม่ส่งมอบทรัพย์สิน ปกปิดข้อมูลและเอกสาร ตามมาตรา 23 ประกอบมาตรา 163 (1) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

3.3.6.2 ลูกหนี้แจ้งข้อมูลอันเป็นเท็จ ตามมาตรา 163 (2) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

3.3.6.3 ลูกหนี้ละเลยไม่แจ้งว่ามีกรีย่นคำขอชำระหนี้เท็จ ตามมาตรา 163 (3) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

3.3.6.4 ลูกหนี้ไม่ไปสาบานตัวและยื่นคำชี้แจงเกี่ยวกับหุ้นส่วนกิจการและทรัพย์สิน ตามมาตรา 30 ประกอบมาตรา 163 (1) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

3.3.6.5 ลูกหนี้ปกปิดทรัพย์สินหรือหนีสิน ตามมาตรา 164 (4) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินสองปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

3.3.6.6 ลูกหนี้หลีกเลี่ยงหมายศาล การสอบสวน และการไต่สวน ตามมาตรา 169 ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ